

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Medias framställning av sexuella övergrepp

En kvalitativ dokumentanalys av svenska dags- och kvällstidningar

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific work in social work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin 6, HT17

Författare: Anna Westman & Johanna Jernberg

Handledare: Narola Olsson

Sammanfattning

Titel: Medias framställning av sexuella övergrepp: En kvalitativ dokumentanalys av svenska dags- och kvällstidningar.

Författare: Anna Westman & Johanna Jernberg

Syftet med uppsatsen är att beskriva och analysera vad och hur svenska nyhetstidningar framställer gällande sexuella övergrepp från tidsperioden 2015-2017. Vidare är syftet att belysa och analysera hur media gestaltar sexuella övergrepp i den samhälleliga debatten. Detta gjorde vi genom en kvalitativ innehållsanalys. De teorier som användes i analysen av empirin var dagordnings- gestaltnings-, genus- och maktteori. Empirin bestod av 16 artiklar från Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Göteborgs-Posten. Från dessa fyra tidningar valde vi ut nyhetsartiklar, krönikor och debattartiklar. Vår studie visade att media använder många tekniker för att påverka läsaren i sin framställning av sexuella övergrepp. Vi fann att empirin genomsyrades av en feministisk ton, där artikelförfattare visade hur utsatta kvinnor är och alltid har varit, i samband med sexuella övergrepp. Vi lyfter detta genom att diskutera hur maktstrukturer verkar på såväl individ- som samhällsnivå. Vår slutsats är, i linje med stor del av tidigare forskning samt empiri, att arbetet med sexuella övergrepp främst bör bedrivas på en strukturell nivå.

Nyckelord: Sexuella övergrepp, media, genus, makt

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.1.1 VAD SÄGER LAGEN?	5
1.1.2 MEDIAS MAKT	7
1.1.3 ATT BLI UTSATT FÖR SEXUELLA ÖVERGREPP	7
1.1.5 STUDIENS RELEVANS FÖR SOCIALT ARBETE	8
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	9
1.3 FÖRFÖRSTÅELSE	9
1.4 ARBETSFÖRDELNING	10
2. TIDIGARE FORSKNING	10
2.1 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	10
2.2 DET JURIDISKA RAMVERKET	11
2.3 MEDIAS INFLYTANDE	12
2.4 MAKTDIMENSIONER PÅ ARBETSMARKNADEN	13
2.5 SAMMANFATTNING AV KUNSKAPSLÄGET	15
3. TEORETISKT RAMVERK OCH BEGREPP	16
3.1 DAGORDNINGS- OCH GESTALTNINGSTEORI	17
3.2 GENUS	19
3.3 MAKT	20
4. METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	22
4.1 VAL AV METOD	22
4.2 SOCIALKONSTRUKTIONISM	22
4.3 URVAL	23
4.4 TIDNINGARNA	24
4.5 ANALYSMETOD	25
4.6 METODDISKUSSION	27
4.7 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET	28
4.8 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	29
5. RESULTAT OCH ANALYS	30
5.1 PRESENTATION AV EMPIRI	30
5.2 KATEGORIER	31
5.2.1 KVINNOR	31
KVINNOR SOM UTSATT GRUPP	32
FEMINISTISK TON I DEBATTEN	34
5.2.2 MÄN	37
MÄN SOM FÖRÖVARE	37
MANNEN MED UTLÄNDSK BAKGRUND OCH PROBLEMATISK KULTUR	39
MÄN MED MAKT	42
5.2.3 ANSVAR	44
ANSVARSGESTALTNING OCH ENTMANS MODELL	45
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	49
6.1 SLUTSATSER	49
6.2 KRITIK AV STUDIEN	50
6.3 FRAMTIDA FORSKNING	51

Förord

Under våra år på socionomprogrammet har vi lärt oss mycket. Vi har tillhandahållit teoretiska kunskaper samt praktiska färdigheter av relevans för socionomyrket. Kurser som berört juridik, maktrelationer, migration, psykisk ohälsa, missbruk och funktionsvariationer har gett oss en bred kunskapsbas att stå på. Men framförallt har vi lärt oss mycket om oss själva. Under vår tid på socionomutbildningen har det blivit tydligt vilka samhällsfrågor som känns extra viktiga för just oss.

Mäns sexuella övergrepp mot kvinnor är en sådan fråga.

Vi är övertygade om att detta problem bottnar i ett ojämnt samhälle. Ett samhälle där män har mer makt än kvinnor. Ett samhälle där kvinnor utnyttjas varje dag. Ett samhälle som behöver en strukturell förändring. Vi vill vara en del av den förändringen. Genom denna studie önskar vi bringa ljus över detta utbredda samhällsproblem. Vi skriver denna uppsats med hopp om ett bättre samhälle i framtiden. Ett samhälle där män och kvinnor har lika mycket makt. Ett samhälle där inga kvinnor behöver vara med om sexuella övergrepp.

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare som bidragit med vägledning och värdefulla synpunkter under arbetets gång. Vi vill även tacka varandra för ett mycket bra samarbete och en väl genomförd studie.

Anna Westman och Johanna Jernberg

Göteborg 2017

1. Inledning

I Sverige har statistiken gällande sexuella övergrepp ökat lavinartat de senaste åren. Media har rapporterat allt flitigare om problemet och den heta debatten har lyfts i såväl TV och radio, som i dags- och kvällstidningar. Nyhetsrapporteringen har framförallt rört sig om händelser från de senaste åren, 2015-2017, gällande festivaler och andra stora event runt om i landet. Kvinnor mellan 16-24 år är den grupp i samhället som löper störst risk att bli utsatta för sexuella övergrepp enligt Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) (2017b). Flest sexualbrott sker på allmän plats, och ramen för övergrepp är bred. Såväl lindriga som grova, ofrivilliga sexuella handlingar, klassas som sexuella övergrepp. Statistiken gällande inkommande anmälningar i Sverige har legat på en jämn nivå år efter år, fram tills 2012. Därefter skedde en markant ökning och 2016 visades en ökning på hela 12%, av antal anmälningar jämförande med föregående år (ibid.). Sexuella övergrepp är ett aktuellt och komplext problem som innefattar många aktörer; såväl media, juridik och den allmänna befolkningen i Sverige. Medias agenda spelar en central roll för debatten kring sexuella övergrepp. Debatten som tagit allt större plats i media de senaste åren lyfter inte endast den utsatta individen; den sträcker sig till den strukturella nivån i samhället där ämnet bör belysas.

1.1 Bakgrund

Följande avsnitt kommer att redogöra för det juridiska ramverket, förklara medias makt och lyfta den utsattas perspektiv av sexuella övergrepp.

1.1.1 Vad säger lagen?

Madeleine Leijonhufvud (2015:9-10) betonar att svensk sexualbrottslag är kritiserad. Åren 2013-2014 utgjordes av en tidsperiod där många människor uppmärksammade problematiken i lagstiftningen. Ny statistik visade då att antalet våldtäkter hade tredubblats på ett decennium, medan antalet dömda låg på en oförändrad nivå. Detta fick många att reagera och rikta kritik mot rättssystemet genom kampanjer och organisationer. I samband med detta efterfrågades en samtyckeslag (att sex är olagligt om det ej finns samtycke från båda parter). I skrivande stund har Sverige ännu inte implementerat någon sådan, trots att det länge varit en aktuell fråga för många av våra partier. Leijonhufvuds (ibid. s. 12) prognos är att svensk sexualbrottslag kommer att utvecklas och förbättras i framtiden, men hon betonar att den i dagens läge tyvärr är bristfällig och inte ger den utsatta det juridiska stöd hen behöver.

Vår studie har sitt huvudfokus på medias framställning av sexuella övergrepp. Men det krävs en bakgrundsförståelse av den juridiska kontexten, för att förstå de lagrum som är utgångspunkten i debatten. Vi kommer här att redogöra och förklara för den juridik som omgärdar våldtäkt, sexuellt ofredande och sexuella trakasserier. Vi tar avstamp i Brottsbalken. Här finner vi kapitel 6 som behandlar sexualbrott. Detta kapitel inleds med en definition av *våldtäkt*:

1 § *Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.*

Senare definieras *sexuellt ofredande*:

10 § *Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.*

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Vill vi istället se vad som gäller för sexuella trakasserier, måste vi vända oss till Diskrimineringslagen. Denna beskrivs i 1:4, punkt 5, och där går att läsa att *sexuella trakasserier innebär ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet*.

Som vi kan se består både sexuella ofredanden och sexuella trakasserier av lika handlingar. Det som skiljer dem åt är vad som händer när dessa brott ägt rum. Följande lagrum hjälper oss att förstå varför det finns olika juridiska benämningar för sexuella trakasserier och sexuella ofredanden. Kontentan är att juridiken skiljer dessa två brott åt gällande vem som skall utreda och vidta åtgärder för att trakasserier inte skall ske i framtiden. I Diskrimineringslagen, 2:3, går det att utläsa följande; *då sexuella trakasserier sker på en arbetsplats är det arbetsgivarens ansvar att utreda och vidta åtgärder*. Samma lag, 2:7, tydliggör att när dessa brott istället sker inom utbildningsverksamhet är det utbildningsanordnarens skyldighet att utreda och vidta åtgärder. Slutligen kan vi, i 2:16, se att då redan nämnda brott sker inom en myndighet eller organisation, är det myndighetens och

organisationens ansvar att detta utreds och vidtas åtgärder. När det gäller sexuella ofredanden blir detta istället en fråga om ansvar för Polisen och den svenska rättsstaten.

Vi kommer i vår studie att benämna samtliga brott som *sexuella övergrepp*. Detta gör vi för att vara konsekventa och tydliga uppsatsen igenom. Sexuella övergrepp fungerar som ett samlingsnamn för alla nämnda sexualbrott vi redogjort för. När vi hänvisar till specifika tidningsartiklar från Dagens Nyheter, Aftonbladet, Göteborgs-Posten och Svenska Dagbladet, använder vi den juridiska term som *de* valt att använda i sin artikel. Detta på grund av att vi inte vill ändra på deras rubricering.

1.1.2 Medias makt

Medieforskare är intresserade av hur mediala framställningar påverkar människors uppfattning av dess omvärld. År 1922 konstaterade Walter Lippman att det råder stor skillnad på människors bild av verkligheten, och den "faktiska" verkligheten. Han menade att medias nyhetsrapportering, som ökade under denna tid, i stor utsträckning formade vår syn på omvärlden (Shehata 2012:363). Denna tanke är tätt sammankopplad med maktaspekten som omgärdar mediala plattformar. Media styr språket och hur vi talar om händelser som sker runt om i världen. I detta avseende kan vi tala om *språkets makt*. I själva verket är media en av de aktörer som bestämmer hur diskussioner och debatter formas. Medias sätt att kontrollera debatten utifrån språket är en typ av maktteknik som bestämmer hur och vad människor tänker om saker och ting (Börjesson & Rehn 2009:17-18). Detta visar sig bland annat i kategoriseringar av människor (ibid. s. 83).

1.1.3 Att bli utsatt för sexuella övergrepp

Övergrepp av sexuell karaktär kan skapa såväl psykisk som fysisk ohälsa hos offret, både direkt efter händelsen, men även långt senare. Det är vanligt att personer som varit utsatta för övergrepp upplever känslor som skuld, skam, självförakt och förödmjukelse (Nationellt Centrum för Kvinnor 2017). Mats Sundbeck (2013:155) argumenterar för att det är av yttersta vikt att offret får det stöd och den hjälp hen behöver för att kunna gå vidare. Sexuella övergrepp kan vara mer eller mindre grova, därmed mer eller mindre traumatiserande för individen. Det är dock viktigt för vårdpersonal att vara beredd på att den hjälpsökande kan befinna sig i kris.

1.1.4 Problemformulering

Vi anser att den höga statistiken av sexuella övergrepp i Sverige, på festivaler och konserter 2015-2017, är oroväckande och komplex. Vi valde denna tidsperiod då antalet anmälningar ökade markant under denna tid. På detta sätt fick vi tillgång till stor mängd empiri och en bred debatt om sexuella övergrepp. Vi vill att vår studie skall verka förebyggande mot detta samhällsproblem. Vi gör detta genom att synliggöra maktstrukturer som visar sig i media. Makt kan yttra sig på många olika sätt. Vi har valt att lyfta mäns makt över kvinnor, eftersom det är en central del i utövandet av sexuella övergrepp. Media utövar även sin makt över kontexten kring sexuella övergrepp, med hjälp av kategoriseringar och föreställningar av individer och strukturer i samhället. Vi är av åsikten att synliggörandet av dessa maktstrukturer är en viktig komponent i arbetet för att minska sexuella övergrepp. Om medvetenheten kring detta inte ökar kommer statistiken över sexuella övergrepp ej att sjunka. Vi vill lyfta fokus mot problemets strukturella nivå i samhället, där vi anser att en stor del av problemet tar avstamp, för att sedan reproduceras i praktiken. Makthierarkier på strukturell nivå skapar utrymme för brott som sexuella övergrepp. Dessa övergrepp blir i sin tur symptom på hur mäns makt över kvinnor tar sig uttryck på individnivå.

1.1.5 Studiens relevans för socialt arbete

Det råder stor sannolikhet att yrkesverksamma inom socialt arbete kommer att komma i kontakt med personer som blivit utsatta för sexuella övergrepp. Vi anser att det är av yttersta vikt att vara kritisk och medveten om hur människor framställs i media. Detta på grund av att media enligt oss, har en stor makt i konstruerandet och framställningen av inte bara kön, genus och sexualitet, utan även brott och statistik. Vi förklarar i denna studie hur media fungerar som ett "fönster" i dess nyhetsrapportering och framställning av sexuella övergrepp. I detta "fönster" visas delar av problemet kring sexuella övergrepp, men omöjligt hela bilden. Det är därför av yttersta vikt att yrkesverksamma inom socialt arbete är medvetna om vilka grupper, personer och aspekter som ej inkluderas i medias framställning. På detta sätt minimeras risken att exkludera dem i arbetet. Inom professionen socialt arbete finns bland annat skolkuratorer som för ett viktigt arbete med att uppmärksamma diskriminering och trakassering inom utbildningsverksamhet. Skolan är en plats där ett stort antal elever skall samverka och interagera med varandra, vilket vi anser kan leda till att tydliga maktstrukturer visar sig. Därför anser vi att ett strukturellt perspektiv på sexuella övergrepp är ett viktigt synsätt att bära med sig i detta arbete. Slutligen är det viktigt att förstå att sexuella övergrepp

är ett komplext problem som ofta medför att den utsatta personen känner skuld och skam. I bemötandet av dessa personer är det viktigt att vara medveten om rådande maktstrukturerna som bland annat visar sig i media. Dessa kan ha påverkat den utsatta personen på ett mycket negativt sätt.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att beskriva och analysera vad och hur svenska nyhetstidningar framställer gällande sexuella övergrepp från tidsperioden 2015-2017. Vidare är syftet att belysa och analysera hur media gestaltar sexuella övergrepp i den samhälleliga debatten.

Frågeställningar:

- Vad väljer artikelförfattarna att skriva om i sina respektive tidningsartiklar gällande sexuella övergrepp?
- Hur framställs män respektive kvinnor i tidningsartiklarna?
- Hur porträtteras samhällets ansvar i samband med sexuella övergrepp?
- På vilket sätt gestaltar media sexuella övergrepp i den samhälleliga debatten?

1.3 Förförståelse

Vår utbildning inom socialt arbete på socionomprogrammet har bidragit till ett kritiskt tänkande och ställningstagande kring samhällsproblem. Kurser som fokuserat på maktstrukturer, social utsatthet och socialkonstruktionism har gett oss en bred förförståelse inför vår studie. Då vi är uppväxta på 90-talet och i ett utbrett mediesamhälle, är vi vana vid att media spelar en central roll i skapandet av uppfattningen gällande olika samhällsproblem. Genom vår utbildning har vi lärt oss hur språket spelar en central roll när det kommer till konstruktioner av fenomen och problem, på såväl individ- som samhällsnivå. Därför vår vilja att studera debatten kring sexuella övergrepp i media. Då vi själva är två kvinnor på 25 år, känner vi samhörighet med den grupp i samhället som är extra utsatta för sexuella övergrepp. Detta har gjort att vi besitter en hög medvetenhet och relativt bred förförståelse kring ämnet. Eftersom ämnet inte är okänt för oss, går vi in i studien med mycket tankar, funderingar och åsikter. Vi har under arbetets gång strävat efter att i så stor mån som möjligt vara objektiva, men vi inser att vår förförståelse stundtals kan ha kommit att färga vår studie.

1.4 Arbetsfördelning

Under arbetet med studien samarbetade vi i samtliga moment. Vi valde att genomföra arbetet tillsammans och med en tydlig kommunikation oss emellan. Då studien innebar mycket skrivande valde vi att dela upp delar av kapitlen oss emellan. Samtliga texter och material har senare i processen analyserats och bearbetats av oss båda. Ett gemensamt skrivprogram där vi båda använde oss av samma dokument, gjorde det möjligt för oss tillsammans utarbeta innehållsrika texter och samtidigt få en tydlig överblick av den pågående studiens olika delar. Gällande tidigare forskning och litteratur valde vi att fördela läsningen mellan oss på olika delar. Vi ansåg att detta arbetssätt var effektivt och fördelaktigt för vår studie. Alla beslut som tagits i samband med studien har varit gemensamma. Då någonting varit problematiskt eller svårtolkat i processen har en gemensam diskussion förts.

2. Tidigare forskning

Följande kapitel kommer att presentera centrala delar av tidigare forskning kring ämnet sexuella övergrepp samt medias inflytande över läsaren. Materialet fokuserar på sexuella övergrepp kopplat till begrepp som media, makt, juridik, könsroller och arbetsmarknad. Därefter följer en sammanställning av kunskapsläget utifrån den presenterade forskningen.

2.1 Tillvägagångssätt

I arbetet med att finna relevant forskningsunderlag för vår studie använde vi oss av sökfunktionen "Supersök" via webbsidan för Göteborgs Universitets studentbibliotek. Därifrån valde vi att arbeta vidare i databaserna Sociology Collection, Gender Studies och Libris. De sökord vi använde oss av var följande: *sexual harassment, sexual abuse, sexual assault, rape, raped, discourse, debate, language, gender, sexroles, media, power*. I ett andra skede sökte vi även via "Supersök" på svensk forskning inom vårt område, denna gång förhöll vi oss inte till en specifik databas. Sökorden för detta var; *sexuella trakasserier, sexuellt ofredande, Sverige, Sweden, sexual harassment, sexual assault, media, diskurs*. Utifrån de funna vetenskapliga artiklarna valde vi ut 14 stycken som vi ansåg föll inom ramen för vårt ämne. Efter att vi läst igenom samtliga 14 artiklar sållade vi bort 9 stycken. De fem artiklar som återstod ansåg vi hade störst relevans för att skapa en förståelse kring kunskapsläget gällande vårt syfte och våra frågeställningar. Vi ville inkludera forskning som problematiserade den juridiska kontexten kring sexuella övergrepp. En annan aspekt vi ville

inkludera var medias makt över nyhetskonsumenter. Slutligen ville vi inkludera tidigare forskning som belyste hur maktstrukturer synliggörs i och med sexuella övergrepp.

2.2 Det juridiska ramverket

Gunilla Carstensen (2016) fokuserar i sin studie på EU:s lagstiftning kring sexuella övergrepp med en utgångspunkt på svensk lagstiftning. Detta för således in författaren på den "gråzon" som dominerar sexuella övergrepp. Författaren har valt att använda den svenska arbetsmarknadens ojämställda klimat som en ram för att adressera och diskutera sexuella övergrepp. Hon har analyserat kontexten kring sexuella övergrepp i förhållande till dess abstrakta juridiska ram. Hon talar bland annat om relationen mellan den utsatta individens perspektiv och det juridiska perspektivet, hur diffus juridiken kring sexuella övergrepp ter sig samt att alltför mycket fokus läggs på den utsattas perspektiv.

Författaren har valt att genomföra en dokumentanalys av lagtexter och tidigare studier, med fokus på sexuella övergrepp. Carstensen (2016) belyser det faktum att det inte finns någon universell definition av begreppet sexuella övergrepp. Den röda tråden i alla olika definitioner är att handlingen skall utgöras av ett oönskat beteende som skadar personen som utsätts för det. Författaren diskuterar kring det intressanta i att en händelse endast kan uppfattas som ett sexuellt övergrepp, om den utsatta själv definierar det som sådant. Trots detta är det inte säkert att rättssystemet dömer det som ett brott. Författaren menar att detta bidrar till ett alltför stort fokus på den enskilda och utsatta individens perspektiv. Carstensen (2016) argumenterar för att genom att endast lyssna på den enskilda kvinnans upplevelse av sexuella övergrepp, kommer inte en organisations struktur att ändras särskilt mycket. Detta gör att problemet inte ses som ett strukturellt samhällsproblem, utan något som endast rör enskilda individer. Dock lyfter hon att det är varje kvinnas rättighet att få göra sin röst hörd om vad hon varit med om, samt att det är av yttersta vikt att offrets egna ord inte glöms bort.

Carstensen (2016) menar att hela arbetet mot sexuella övergrepp fokuserar alltför mycket på enskilda beteenden och inte på strukturella dimensioner. Skulle det sist nämnda vara aktuellt, skulle ett arbete föras mot att identifiera och förändra könsmaktsordningen mellan kvinnor och män i arbetslivet; på en således strukturell nivå. Det finns ett stort problem kring vad som faller inom ramen för sexuella övergrepp, enligt författaren. En definition som först skapades för att fokusera på det ojämställda klimatet och utsträckningen av diskriminering i arbetslivet, har utvecklats till ett forum där endast den utsattas perspektiv hörs. Författaren menar att det är en snäv juridisk ram som gör att många händelser och beteenden faller bort och ej definieras som sexuella övergrepp. Detta har skapat en gråzon

som accepterar och normaliserar många beteenden som eventuellt skulle kunna klassas som diskriminering, sexism och sexuella övergrepp.

2.3 Medias inflytande

Josefine Bernhardsson och Alexandra Bogren (2012) har utfört en svensk studie där de undersökt hur några av Sveriges största tidningar rapporterat om två specifika våldtäktsfall. De båda fallen ägde rum i Sverige; närmare bestämt i Rissne år 2000 och Stureplan, Stockholm år 2007. Från fyra av de största dags- och kvällstidningarna, samt två regionala tidningar, samlades 229 artiklar in. 166 om Rissne-fallet och 63 om Stureplan-fallet. Empirin bestod av både artiklar, nyhetsnotiser, krönikor, debattartiklar och kolumner.

Författarna synliggör hur maktstrukturer och sociala normer blir tydliga i medias framställning av sexuella övergrepp. Genom en diskursanalys med en feministisk-intersektionalistisk utgångspunkt åskådliggör de produktionen och upprätthållningen av stereotyper inom områdena *genus*, *sexualitet*, *klass* och *etnicitet/nationalitet*. Ur artiklarna identifierar de följande personlighetstyper; "Drink Slut", "Brat" och "Immigrant". Det förstnämnda begreppet är vad som i svenskt tal kallas för "Drinkluder"; en tjej som är ute och festar på nattklubbar, där hon frivilligt låter sig bli bjuden på alkohol och därmed antas erbjuda sexuella tjänster till killen som bjöd. "Brat" är definitionen av en ung, bortskämd och förmögen kille som festar mycket och rör sig i fina kretsar, exempelvis på trendiga nattklubbar på Stureplan i Stockholm. "Immigrant" syftar i denna studie på killar som har en annan etnisk härkomst än Sverige. De antas ofta komma från Mellanöstern och ha en opassande kultur som skiljer sig från den svenska. Denna främmande kultur utmålas som konservativ, patriarkalisk och genomsyrad av dålig kvinnosyn.

"Kultur" är ett återkommande tema i studien. Detta framställs olika i de två fallen; i Rissne-fallet utgörs kultur av etnicitet och låg klasstatus. I det andra fallet kopplas kultur till alkoholkonsumtion och överklass. Författarna understryker även i sin analys att kategoriseringen och normaliseringen av grupper i samhället sker frekvent i media. Detta är ytterst problematisk enligt de båda författarna. Svenska tidningar framställer det som att kvinnor borde kunna utläsa vem i samhället som är en våldtäktsman. Bernhardsson och Bogren (2012) drar slutsatsen att kvinnor enligt media bör kunna undvika att bli våldtagna genom att konsumera alkohol på rätt sätt, samt att inte gå hem med "fel" man från krogen.

Adam Shehata och Jesper Strömbäcks (2013) studie studerar huruvida media fortfarande besitter den makt de tidigare gjort angående *medieeffekter*. Författarna redogör för den rådande debatten på temat. Vissa menar att 'vi' är på väg in i en nya era av minimala

medieeffekter, där medias inflytande har minskat. Detta menar de beror på att de massmediala kanalerna idag är så pass utbredda, vilket leder till att media inte når nyhetskonsumenter på samma sätt som tidigare. Andra menar dock att medias inflytande ej är förändrat på grund av detta, då nyhetskonsumenter, oavsett ett stort val av kanaler, fortfarande rör sig på x antal utvalda källor. Shehata och Strömbäck (2013) har utfört två webbaserade panel-enkäter och en analys av medias nyhetsrapportering under Sveriges tre sista veckor av valåret 2010. Enkäterna besvarades av totalt 3,524 personer. Respondenterna fick i enkäterna rangordna vikten av olika politiska samhällsfrågor. Denna enkät utfördes vid fyra tillfällen under en femmånaders period i samband med valet. Analysen av medias nyhetsrapportering täckte teve samt dags- och kvällstidningar. Studiens resultat visar att de politiska samhällsfrågor som media rapporterat om under dessa veckor av valet, uppfattats av respondenterna som mer betydelsefulla i slutet av valkampanjerna, än i början. Frågor som fick mindre utrymme i media visade sig vara mindre viktiga eller oförändrade för respondenterna. Författarna drar utifrån detta slutsatsen att traditionell media fortfarande har inflytande över samhället i stort, men att detta inflytande är något minskat i och med det stora utbudet av nyhetskanaler som finns idag. Sammanfattningsvis menar författarna att 'vi' *inte* är på väg in i en ny era av minimala medieeffekter.

2.4 Maktdimensioner på arbetsmarknaden

Vi är medvetna om att följande avsnitt fokuserar på sexuella övergrepp i samband med arbetsmarknaden. Då denna kombination inte är inkluderat i vårt syfte för studien vill vi motivera vårt val av följande forskning. Vi vill lyfta dessa studier på grund av dess tydliga och intressanta sätt att framhäva den makt som är kopplad till sexuella övergrepp. Det vi anser är relevant är inte arbetsmarknaden i sig, utan vilka maktstrukturer som visar sig där.

Debbie S. Dougherty (2006) har studerat och identifierat hur maktspekten ter sig inom diskursen för sexuella övergrepp utifrån könskonstruktioner. Författaren lyfter att makt är en central roll inom sexuella övergrepp, vilket visar sig tydligt på inte minst arbetsmarknaden. Författaren åskådliggör hur denna makt tar sig uttryck på olika sätt såsom hierarkiskt och strukturellt. Hon belyser att dessa brott begås av alla personer, oberoende av anställningens position på arbetsplatsen. Dougherty (2006) menar att det finns en rollbaserad maktskillnad inom sexuella övergrepp. Denna görs synlig då majoriteten av de som utför sexuella övergrepp är män, och den grupp som utsätts är kvinnor. I och med detta kan män och kvinnor komma att uppleva makt inom ämnet på olika sätt. Utifrån detta beskriver

Dougherty (2006) att syftet med studien är att utforska hur män och kvinnor pratar om makt i relation till sexuella övergrepp.

Studien tar plats i USA, på University of Missouri-Columbia. En enskild organisation, LHCO, Large Health Care Organization, utsågs för att ge en redogörelse för de komponenter i organisationskulturen som påverkar erfarenheterna kring sexuella övergrepp. Författaren gjorde ett urval av elva kvinnor och tolv män från organisationen LHCO att ingå i diskussionsgrupper för studien. Diskussionsgrupperna bestod av tre olika grupper: en grupp med män, en med kvinnor och en med både män och kvinnor. Därutöver utfördes även intervjuer med varje enskild deltagare. Studiens resultat visade att maktbegreppet var ett återkommande tema inom såväl diskussionsgrupperna som de enskilda intervjuerna. Majoriteten av deltagarna ansåg, det tidigare forskare även argumenterat för, att sexuella övergrepp inte är kopplat till sex, utan att det istället råder ett tydligt samband med makt. Trots denna enighet bland deltagarna såg författaren olikheter gällande maktens betydelse för sexuella övergrepp. För männen visade sig makt vara något som skapas beroende på personens position inom organisationen, det vill säga att makt är kopplat till hierarki. Kvinnorna i studien menade att makt istället är något som ständigt uppstår i interaktionen mellan medlemmarna inom organisationen. Det är med andra ord ingenting som är beroende av personens anställning. Författaren beskriver vidare hur män benämner färre händelser som sexuella övergrepp än kvinnor. Kvinnor ser *alla* män som innehavande av makt, oberoende av position i organisationen, och som potentiella individer att utföra sexuella övergrepp. Män tenderar å andra sidan att endast koppla händelser av sexuella övergrepp, till något som enbart utförs av män med hierarkisk auktoritet.

En Nederländsk studie av Sophie Hennekam och Dawn Bennett (2017) fokuserar på mäns sexuella övergrepp mot kvinnor inom kreativa yrken. Syftet med studien var initialt att behandla anställningar och befordringar inom den kreativa arbetsmarknaden i Nederländerna. Då många av de intervjuade kvinnorna nämnde sexuella övergrepp som både utbrett och normaliserat, valde artikelförfattarna att fokusera sin studie på detta istället. Deras syfte med studien kom då att beröra frågan kring vilken erfarenhet och syn Nederländska kvinnor har på sexuella övergrepp inom kreativa yrken; samt vilka faktorer som lett till att problemet uppstått och fortsätter att upprepas över tid. Det hölls 32 intervjuer med enbart kvinnor som verkade inom yrken som; mode, dans, teater, mediedesign, foto och produktion. Kvinnorna var mellan 20-41 år gamla. Samtliga kvinnor var medlemmar på en webbsida där forskarna efterfrågat deltagare för studien. Intervjuerna var semistrukturerade och varade under en till

en och en halv timma, och skedde via videosamtal eller telefon. Endast om kvinnorna själva nämnde sexuella övergrepp, ställdes följdfrågor kring detta.

Studiens resultat pekar på att sexuella övergrepp är ett utbrett problem, och att många kvinnor ser det som en naturlig del för att kunna avancera inom sitt yrke. Många av de intervjuade menade att det var ett oönskat och obehagligt beteende, men något som “alla gjorde” och som var accepterat. 21 av de 32 kvinnorna berättade att det ofta skedde under anställningsintervjuer och auditions, i form av sexistiskt verbala trakasserier och påtryckningar om sexuella tjänster. Andra kvinnor talade om att manligt kön och kvinnligt utseende är faktorer som ofta går före kunskap och erfarenhet. Många av dem menade att det ofta är en man som sitter på en maktposition och inte alltför sällan utnyttjar situationen. En del lyfte problematiken i att det inom musikbranschen sker många informella möten och nätverkande. I sådana situationer är det viktigt att synas, höras och till viss del “sälja” in sig hos viktiga personer; vilka ofta tenderar att vara män. Informella möten kan ske på pubar och barer, ofta med alkohol inkluderat. Kvinnorna berättade i intervjuerna att män vid sådana tillställningar ofta beter sig oprofessionellt genom att de betraktar kvinnor som främst sexuella objekt de kan tafsa på, istället för att behandla dem som professionella kollegor och anställda.

Författarna belyser att en attitydförändring är nödvändig för att komma tillrätta med detta utbredda problem. Såväl individer som samhället på statlig nivå behöver arbeta för att denna förändring skall ske. Studien pekar på det farliga i att ett sådant här beteende internaliseras som socialt accepterat och normaliserat. Kunskap och utbildning krävs för att sätta stopp för detta; samt driva det tydliga budskapet framåt om att detta inte är okej.

2.5 Sammanfattning av kunskapsläget

Vi valde att dela in vårt forskningsunderlag i följande tre rubriker; *juridiskt ramverk*, *medias inflytande* och *maktdimensioner på arbetsmarknaden*. Detta gjorde vi utifrån studiernas innehåll och övergripande teman. Under rubriken *juridiskt ramverk* föll Carstensens (2016) artikel som diskuterar hur juridiken ter sig kring sexuella övergrepp. Författaren åskådliggör avsaknaden av en universell juridisk definition av problemet, samt att svensk lagstiftning är alltför abstrakt och diffus. Problemet bör ej ses som ett individproblem utan som ett samhällsproblem. Fokus skall ej läggas på den utsattas upplevelse utan på det strukturella system som möjliggör att detta sker om och om igen.

Bernhardsson och Bogren (2012) samt Strömbäck och Shehata (2013) är båda överens om att media besitter en stor makt över nyhetskonsumenter. Bernhardsson och Bogren (2012)

betonar hur media använder sig av kategorisering och skuldbeläggning av människor. De använder de utkristalliserade kategorierna för att visa på hur media skuldbelägger och tillskriver olika egenskaper, för olika grupper i samhället. Det sistnämnda författarparet studerar om dagordningsteorin fortfarande är relevant i dagens moderna mediesamhälle och kommer till slutsatsen att den fortfarande är applicerbar.

Hennekam och Bennett (2017) samt Dougherty (2006) studerar alla tre hur makt synliggörs på arbetsmarknaden, i samband med sexuella övergrepp. Båda studiernas resultat visar att män är den grupp som innehar störst makt könen emellan. Trots att de båda studierna behandlar samma tema skiljer de sig åt i utformningen av metoden. Hennekam och Bennett (2017) har valt att begränsa sig till att endast intervjua kvinnor om hur de har upplevt sexuella övergrepp inom sitt yrkesfält. Dougherty (2006) utformade diskussionsgrupper med såväl kvinnor som män. Här ser vi hur Hennekam och Bennet (2017), samt Dougherty (2006) har valt att inkludera/exkludera olika människors åsikter. Vi ställer oss kritiska till Doughertys (2006) låga val av antal deltagande. Hon presenterar generella slutsatser i sin studie, gällande män och kvinnors syn på makt kopplat till sexuella övergrepp, vilket kan vara problematiskt att göra med såpass små diskussionsgrupper. Med makt i fokus lyfter Hennekam och Bennett (2017) hur normaliserat och utbredd sexuella övergrepp är för kvinnor inom kreativa yrken. Män besitter ofta en maktposition i form av chefskap, vilket gör att kvinnorna är beroende av dem för att kunna avancera inom sitt yrke. Studien visar att denna icke jämställda maktfördelning skapar utrymme för sexism och sexuella övergrepp. Doughertys (2006) resultat visar att kvinnorna i studien inte kopplade makt till en hierarkisk position på arbetsplatsen, utan att det var något som skedde i samspel mellan människor. Män ansåg däremot att makt var något som skapades i samband med den aktuella graden av anställning.

3. Teoretiskt ramverk och begrepp

I detta kapitel redogör vi för våra teoretiska utgångspunkter. Dessa är följande: dagordnings-, gestaltnings-, makt- och genusteori. Genom en sammanställning av våra teoretiska utgångspunkter vill vi skapa en förståelse för hur dessa samspelar med varandra. Genom dagordnings- och gestaltningsteorin kan vi se hur språkliga och sociala konstruktioner behandlas. Utifrån detta har vi valt att fördjupa oss i socialkonstruktionism som utgår från dessa faktorer vilket vi redogör för i 4.2. Med hjälp av genus- och maktteori har vi sedan valt att utveckla vår analys gällande hur språkliga konstruktioner kring makt, kön och sexuella övergrepp framställts i vår empiri.

3.1 Dagordnings- och gestaltningsteori

Inom dagordningsteorin studeras bland annat *vad* media rapporterar om, denna redogörelse utgör den första av två nivåer inom teorin (Shehata 2015:355-356). Huvuddraget inom teorin är journalistikens makt och påverkan gentemot mottagaren. Media använder sin plattform för att lyfta vissa frågor och därigenom låta dem dominera en större del av nyhetsrapporteringen. Detta gör att medborgarna tar emot och värderar medias utvalda frågor, som de viktigaste samhällsproblemen. De frågor som lyfts i media utgörs av *vad* media rapporterar om, och utgör därmed medias dagordning (Shehata 2015:355).

Startskottet för detta tankesätt skedde, år 1968, i samband med det amerikanska presidentvalet. McCombs och Shaw (se Shehata 2015:354) utförde då en undersökning kring sambandet mellan medias dominerande nyhetsrapportering och medborgarnas opinion. Genom att ställa det media rapporterade om gällande frågor i valet, mot vad deltagarna i studien ansåg vara de viktigaste och mest intressanta samhällsproblem, kunde forskarna jämföra svaren. I resultatet av studien visade det sig att sambanden var otroligt starka; de frågor som media fokuserat på i nyhetsrapporteringen var även de frågor deltagarna i studien ansåg som de mest angelägna samhällsproblemen.

Det som vissa anser är dagordningsteorins andra nivå menar andra är en teori för sig. Denna benämns som *gestaltningsteorin*, engelskans framing-theory, och fokuserar på *hur* något framställs i media och hur objekt tillskrivs olika attribut i form av egenskaper och kännetecken.

Det socialkonstruktionistiska perspektivet är något som är centralt inom gestaltningsteorin där utgångspunkten är att kommunikation spelar en stor roll för hur människan förstår sin omvärld. Adam Shehata (2015) tar upp Gaye Tuchmans (1978) metafor som ett exempel på hur media fungerar som ett "fönster". Detta "fönster" kan aldrig vara en objektiv spegling av verkligheten. Tuchman använde metaforen som ett sätt att beskriva hur vi medborgare tvingas se världen ur medias framställning. Han förklarade det som att omständigheterna kring fönstret alltid kommer att påverka hur världen där ter sig för tittaren. Om fönstret är immigt, vilket håll det vetter mot, om det är stort eller litet, är alla aspekter som kommer att påverka din syn på världen där ute. Med detta visar Tuchman på att medias val av intressanta nyheter, samt hur de presenteras, alltid kommer att ge upphov till givna perspektiv och problemformuleringar (Shehata 2015:360).

Det finns flera olika definitioner på vad just gestaltningsteori är men det mest kända kommer från Robert Entman (1993:52) som menar att "*to frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to*

promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described”.

Han syftar till att fokus ligger på hur problem definieras och formuleras. Entman (ibid. s. 51) menar att gestaltningsteorin är ett utmärkt verktyg för att synliggöra hur kraftfull en text med ett budskap kan vara. Det som gör gestaltningsteorin unik är dess förmåga att avslöja hur en text kan framhäva vissa områden, medan andra får stå tillbaka. På detta sätt gör avsändaren vissa frågor eller åsikter mer synliga, attraktiva och viktiga för läsaren. Detta ökar chansen för att specifik information skall ”stanna kvar” och bli meningsfull för mottagaren. Enligt Entman (ibid. s. 52) visar gestaltningsteorin hur detta går till. Vi har valt att presentera detta i fyra steg. Avsändaren, exempelvis en journalist, gör följande i sin framställning av ett problem:

- 1.) Definierar problemet
- 2.) Identifierar orsak(er) som skapat problemet
- 3.) Värderar problemet utifrån moral
- 4.) Föreslår lösningar och åtgärder, samt förutspår dess effekter på problemet

Vi kommer nu att fortsätta med gestaltningsteorin och återgå till Entmans modell i Resultat- och Analyskapitlet. Användandet av fraser, nyckelord, stereotypiska framställningar och informationskällor, är alla exempel på tekniker som en journalist kan använda sig av, för att leda läsaren i en viss riktning eller skapa en speciell förståelse av ett problem (ibid.). Centralt inom denna teori är det faktum att en händelse kan gestaltas på olika sätt (Shehata 2012:328). Shanto Iyengar (1991 se Shehata 2015:364-365) skiljde på *tematiska* och *episodiska* gestaltningar av samhällsproblem. Han menar att media antingen skildrar sakfrågor med fokus på enskilda händelser och individer (episodisk gestaltning), eller att händelserna sätts i en större kontext med ett strukturellt fokus (tematisk gestaltning). Med detta visade Iyengar (ibid.), att valet mellan dessa gestaltningar i media, kan påverka hur och vem medborgarna tillskriver ansvaret av olika samhällsproblem. Tematiska gestaltningar visade sig bidra till att nyhetskonsumenterna lyfte frågan till en samhällsnivå och den politiska sfären. Episodiska gestaltningar påverkade istället nyhetskonsumenterna att forma åsikter kring de specifika personer och händelser inslaget handlade om. Effekterna av dessa gestaltningar benämns således som *gestaltningseffekter*.

3.2 Genus

Begreppet genus har fram till 1980-talets Sverige, endast använts inom språkläran i den mån att tyda olika slag av substantiv; han, hon, den och det. När kvinnoforskningen tog fart under denna tid fick begreppet genom engelskan (från engelskans *gender*) en ny tappning och kom att betona den feministiska läran. Begreppet 'genus' växte fram för att belysa könsens relation och formeringen av 'hon' och 'han' skapades. Genus som begrepp började under denna tid att användas för att analysera kvinnors underordning och för att skapa en förståelse kring de båda könsens roll i detta (Hirdman 2001:11-12). En viktig fråga inom detta forskningsfält som Yvonne Hirdman (1988a:1) ställer sig är: "*Hur kan det komma sig att kvinnor generellt, geografiskt och historiskt, har ett lägre socialt värde än män?*". Hirdman (2001), genusforskare och historiker, var en av de första att använda begreppet 'genus' i Sverige. Hirdman (1988b:51) menar att vi med begreppet 'genus' sätter namn på kunskapen kring 'manligt' och 'kvinnligt' och hur något *görs* manligt och kvinnligt.

Genussystem är ett begrepp som används för att förklara hur dragen inom genusteorin ser ut. Genussystemet kan ses som en ordningsstruktur av kön vilken är grundläggande för andra sociala ordningar i samhället. Detta system bygger på två principer. Den första principen är uppdelningen mellan män och kvinnor, samt idén om att manligt och kvinnligt är två olika saker. Dessa utgörs oftast som varandras motsatser. Den andra principen är hierarkin; att det är mannen som är könets norm i samhället, vilket leder till att han värderas högre än kvinnan (Hirdman 1988b:51-52). Detta går att förstå genom skapandet av 'vi' och 'dom'. I detta sammanhang tillhör mannen gruppen 'vi', och utgör därmed normen i samhället. Kvinnan ses som den avvikande och kategoriseras in i gruppen 'dom' (Hirdman 2001:182, 2007:13). Nina Lykke (2009:34) benämner genussystemets andra princip som *könsmaktsordningen*, vilket vi skall återkomma till senare. Genussystemets två principer hålls uppe genom att män och kvinnor tillsammans är med och ständigt upprättar dem. *Genuskontraktet* hjälper oss att förstå hur detta går till. Detta är ett osynligt kontrakt mellan de båda könen, vilket är genomsyrat av konkreta föreställningar om hur män och kvinnor bör vara mot varandra på alla olika plan; i arbetet, i relationer, i språket och i skapandet av vårt yttre. Inom dessa områden skapas normer som människan i samhället anpassar sig efter. Dessa normer ärvs från generation till generation och reproducerar föreställningar om 'män' och 'kvinnor' från olika tider, samhällen och klasser (Hirdman 1988b:54).

Vi skall nu fördjupa oss i den redan nämnda hierarkin mellan könen: *könsmaktsordningen*. Lykke (2009:34) beskriver detta som en bestämd placering för 'mannen' och 'kvinnan' i samhället. Hon menar att utifrån människans biologiska kön

skapades, och skapas fortfarande, våra sociokulturella könsidentiteter och därmed våra maktpositioner. För att lättare förstå detta skall en redogörelse göras för den teoretiska utgångspunkten *biologisk determinism*. Detta begrepp fick stort genomslag när det inom biologin och naturvetenskapen började användas på 1700 och 1800-talet. Eftersom naturvetenskapen ansågs vara starkt underbyggd av fakta och kunskap hade denna disciplin stor politisk makt under denna period. Enkelt uttryckt användes begreppet för att förklara biologiska distinktioner mellan män och kvinnor; vilket i sin tur automatiskt medförde sociala, kulturella och psykologiska skillnader i samhället. Biologin kunde på detta sätt rättfärdiga maktskillnader, social orättvisa, sexism och rasism i samhället (ibid. s. 32). På detta sätt använde människan alltså naturvetenskapens statiska synsätt för att skapa ett icke jämställt samhälle där många grupper kom att behandlas illa. Ett exempel som författaren lyfter är hur kvinnor hindrades att läsa på universiteten. Naturvetare menade att kvinnans energi behövdes i reproduktivt syfte, alltså rent fysiskt centrerat i kvinnans livmoder. Skulle kvinnor börja studera skulle energin sugas upp mot hjärnan, och detta skulle beröva dem deras reproduktiva förmåga (ibid. s. 33).

Kulturessentialismen är ännu ett begrepp som Lykke (ibid.) menar skapar maktasymmetrier i samhället. Detta synsätt innebär att kategorisera upp människor utefter deras etnicitet, land och religion. Här argumenteras det för att människor inom samma "grupp" hade samma permanenta egenskaper och attribut. Tankar och indelningar av detta slag har lagt grunden för nationalistiska åsikter som än idag skapar förtryck och orättvis behandling av olika grupper i samhället. Genusdebatten tar avstånd från de två ovan nämnda synsätt. I detta forskningsområde råder en strävan efter att lösgöra detta ålderdomliga tankesätt om kön och kultur. Dessa har skapat sociala orättvisor samt maktskillnader människor emellan (ibid. s. 34).

3.3 Makt

Makt i samhället är något som går att tillskansa sig på många olika sätt. Pengar är en faktor som ofta kopplas samman med makt. En fin titel, en anrik släkt eller en gedigen utbildning likaså (Börjesson & Rehn 2009:21-22). Makt är något som ofta är negativt laddat. I dagens samhälle råder en norm i att inte tycka om makt. Detta beror troligtvis på att makt är tätt sammankopplat med straff, tvång och kontroll. Trots detta utövar människan makt dagligen. Makt är en del av och förutsättning för vårt demokratiska samhälle. Vi röstar exempelvis på vilket parti vi vill skall vinna inom politiken och känner oss nöjda över att ha möjligheten att påverka, det vill säga nöjda över att kunna använda vår medborgerliga makt (ibid. s. 27).

Mats Börjesson och Alf Rehn (2009:44) talar i sin bok om Michael Foucault som en av de största bidragsgivarna när det kommer till begreppet *makt*. Han såg makt som något som alltid existerar och alltid tar plats i alla former av socialt varande. Att diskutera och ställa frågan kring hur människans idéer kring makt uppkom, är centralt i flera av Foucaults verk. Han argumenterar för att makt är något som utövas av alla och beskriver makten som ett nätverk där vi alla är fångar. Foucault menar dock inte att all makt behöver vara något negativt, utan kan också fungera som en reproduktionsprocess av kunskap i samhället. Genom kunskap menar Foucault att en *får* makt, men att en också *genom* makt kan tala om *kunskap*. Därav är makt och kunskap så nära varandra att det i sig inte finns någon klar skillnad (ibid. s. 46). Genom detta myntade Foucault begreppet *makt/kunskap*. För att förstå hur makt fungerar behövs en förståelse för kunskap. Genom att människor hävdar speciell kunskap om ett ämne, sätts andra människor i en sits där det kan vara svårt att argumentera och diskutera kring ämnet i sig. Makt/kunskap kan därför användas som ett verktyg för att disciplinera och kontrollera människan. Makt är i den meningen inte något som endast förtrycker. Uppfattningen om att makt disciplinerar människan, är också socialt accepterat i samhället. Foucault menar därmed att utövandet av makt är något som sker naturligt och inte sätts emot (ibid. s. 47).

En av Foucaults främsta verk är analysen av Jeremy Bentham's konstruktion av fängelsebyggnaden 'Panoptikon' (ibid. s. 48). Fängelset är uppbyggt på så sätt att fångarna sitter i celler, liknande "tårtbitar", som bildar en cirkel. I mitten av cirkeln finns ett torn, där fängelsevakten sitter och övervakar fångarna. Vakten kan se alla fångarna, men fångarna kan ej se vakten då de blir bländade av ett ljus då de tittar mot tornet (Foucault 1980:147). Foucault diskuterar det faktum att fångarna egentligen inte vet om de blir övervakade eller inte, då det inte kan se vakten för det bländande ljuset. Han menade att så länge fångarna tror att de blir observerade, så kommer de att uppföra sig som om en vakt vore närvarande (Börjesson & Rehn 2009:48). Med andra ord handlar inte övervakningens makt om att bli övervakad i sig, utan den psykologiska effekten i att *tro* att detta sker. Foucault kopplar sin tes till samhället i stort, och betonar hur vi människor i dagens samhälle känner oss ständigt övervakade, och beter oss därefter. Vi är medvetna om att det finns övervakningskameror, beredda på att visa upp vår legitimation och acceptering mot att myndigheter vill ha våra personuppgifter (ibid. s. 48-49).

Ett annat centralt tema i Foucaults (se Börjesson & Rehn 2009:49) forskning är det han kallar för *governmentality*. Begreppet används i analysen av den statsmakt som råder och påverkar dess medborgare. Foucault syftar här inte på en specifik regering, utan på staten i

generell bemärkelse. Han menar att människor i dagens samhälle accepterat att leva i en värld där staten skapar lagar och regler, institutioner och byråkratier som påverkar oss alla (ibid.).

4. Metod och metodologiska överväganden

I följande kapitel redogörs för vår epistemologiska ansats och de metodologiska överväganden som utformades parallellt med studien.

4.1 Val av metod

Begreppet *epistemologi* är centralt inom vetenskapliga studier och betyder kort *läran om kunskapen* eller *kunskapsteori*. Begreppet berör kunskapens många komplexa delar såsom dess ursprungliga källa, dess giltighet, natur och möjlighet (Åsberg 2001:29). Vår epistemologiska ansats faller på socialkonstruktionism. Vi redogör för dess centrala delar i avsnitt 4.2.

Med *metodologi* menas *metodlära* eller *läran om metoder*. Detta innefattar läran om den uppsjö av metoder och tillvägagångssätt vi kan använda oss av när vi genom forskning producerar och upprättar ny kunskap (ibid. s. 73). Icke att förväxla med begreppet *metod*, som utgör det tillvägagångssätt en forskare använder för att samla in sin empiri. Metodologi berör frågor som *varför* hen valt en specifik metod, vad som legitimerar den och hur hen skall reflektera kring urval, representativitet och reliabilitet i sin forskning (ibid. s. 61). Detta återkommer vi till regelbundet i hela vårt metodkapitel.

När en utför en studie finns ett deduktivt respektive induktivt förhållningssätt (ibid.). Den deduktiva forskningen sker genom att pröva om en utvald hypotes kring fenomenet stämmer, medan den induktiva forskningen fokuserar på att utforska fenomenet utan en tillhörande hypotes. En induktiv ansats förknippas med kvalitativ forskning, vilket innebär att studien sker på ett kvalitativt sätt. Vi valde att ha en induktiv ansats i denna studie då det tillät oss att ha en öppen och utforskande syn under studiens gång (David & Sutton 2016:83-84).

4.2 Socialkonstruktionism

Detta begrepp menar många forskare har sitt ursprung inom både psykologi och sociologi. Vivien Burr (2015:2) förklarar att socialkonstruktionism hjälper människan att kritiskt

granska sin omvärld, istället för att ta den för givet. Författaren menar att varje individ lever i en kontext som är formad av sin kultur och historia, vilket leder till att individen själv är en produkt av sin tid. Kategorier, sociala normer och koncept är element som ständigt förändras i vår samtid. Burr (2015:4) understryker att ett vanligt misstag är att ha för höga tankar om sin egen tid; det vill säga att anse att världen aldrig varit så nära sanningen som "nu". Forskning och kunskap strävar alltid framåt; men vem säger att just nutidens forskningsresultat är de sanna och verkliga? Som redan nämnt innebär socialkonstruktionism ett kritiskt ställningstagande. Därför används detta synsätt i stor utsträckning för att synliggöra och förändra sociala orättvisor, förtryck och diskriminerande handlingar. Detta berör ofta individer inom utsatta grupper i samhället, exempelvis kvinnor, homosexuella, personer med funktionsvariationer och personer med en könsöverskridande identitet (ibid. s. 23).

Språket är en central del inom socialkonstruktionism. Språket är människans verktyg för att bland annat uttrycka tankar, känslor, motiv och önskningar. De finns till och med forskare som menar att vad som utgör själva essensen av att vara människa är dess språk och förmåga att kunna uttrycka sig (ibid. s. 53). Filosofen Ludwig Wittgenstein (se Burr 2015:55) gjorde ett stort avtryck inom socialkonstruktionismen med sitt arbete om språket. Han menade att det finns många osynliga regler kopplat till språket och hur vi agerar. Människan vet vilken kontext hen befinner sig i och anpassar därför sitt språk därefter. Vad som är viktigt att förstå är att språket och våra tankar är två fenomen som påverkar och interagerar med varandra. Vi skapar system, kategorier och koncept för att förstå vad vi är med om, och i vilken verklighet vi lever i. Det finns ingen universell "sanning" i våra kategorier. Människan har med andra ord aktivt konstruerat hur världen ser ut, och uttrycker detta i ord och text, varje dag i ett ständigt flöde (Burr 2015:71-72). Vi valde denna ansats då den fungerar som ett verktyg när vi vill belysa och analysera vilka kategorier som skapas i media. Genom ett socialkonstruktionistiskt perspektiv kan vi ställa oss kritiska till rådande konstruktioner i den mediala debatten gällande sexuella övergrepp. Precis som Burr (ibid. s. 23) menar har detta synsätt varit effektivt för att synliggöra diskriminering och sociala orättvisor. Vår vilja med denna studie är att den skall verka förebyggande gentemot sexuella övergrepp. Därför är socialkonstruktionismen lämplig att använda sig av i synliggörandet av dessa brott.

4.3 Urval

När en beslutar vad eller vem som skall ingå i en studie utförs en så kallad urvalsprocess (David & Sutton 2016:201). I urvalsprocessen ingår för forskaren att bestämma storlek för urvalet gällande den aktuella empirin. Det valda forskningsområdet samt om studien är

kvalitativ eller kvantitativ, är avgörande gällande storleken på urvalet (ibid. s. 198-199). I urvalet för vår studie bestämde vi oss för att plocka ut fyra stora tidningar i Sverige (Dagens analys 2016). Detta resulterade i följande tidningar; Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten och Aftonbladet. Då vi ville ha tidningar som en stor del av populationen i Sverige läser valde vi dessa, istället för lokaltidningar som läses av färre människor. Ett beslut togs om att inkludera dagstidningar och en kvällstidning, utifall att dessa skulle komma att framställa olika perspektiv på ämnet. Vi valde att ej inkludera tidningarnas politiska färg som en del av vår analys. Vi är av den uppfattningen att dessa fyra tidningar, ej skiljer sig tillräckligt mycket åt politiskt, för att påverka studiens resultat.

Steg två bestod av att vi plockade ut 50 artiklar som berörde ämnet *sexuella övergrepp*. Detta gjorde vi med hjälp av följande sökord på tidningarnas respektive hemsida; *sexuella trakasserier, sexuellt ofredande, sexuella övergrepp, festival, konsert*. Detta ledde till att vi då valde ut 16 artiklar, 4 artiklar från varje tidning, som uppfyllde våra kriterier. Dessa kriterier var (1) att artiklarna skulle beröra sexuella övergrepp som tagit plats under åren 2015-2017. Det andra kriteriet (2) avser att artiklarna skulle ha koppling till konserter eller festivaler på ett eller annat sätt. Dessa kriterier användes för att avgränsa oss till en debatt som rörde samma frågor. Artiklar som föll inom ramen men som ändå uteslöts var kortare fakta-notiser som vi ej ansåg skulle bidra till vår studie. De artiklar vi valde ut bestod av debattartiklar, krönikor och nyhetsartiklar. Vi valde denna blandning av material för att få ett brett perspektiv på vårt syfte och våra frågeställningar. Med den tidsramen vi hade, valde vi att inte inkludera fler artiklar än 16 stycken. Detta gjorde att vi kunde bearbeta vår empiri på ett så ingående sätt som möjligt.

4.4 Tidningarna

Nedan presenteras kort fakta kring de fyra tidningar vi valt att studera.

Göteborgs-Posten

Göteborgs-Posten (GP) är en dagstidning i Göteborg och Västsverige. Den fokuserar på nyhetsrapportering från såväl Sverige som övriga världen. Tidningen har en liberal agenda och läses av 462 000 dagligen (Annonsbanken 2017). Göteborgs-Posten grundades år 1859 av D.F. Bonnier (NE 2017a).

Dagens Nyheter

Dagens Nyheter (DN) är en morgontidning som fokuserar på nyheter över hela Sverige samt världen i övrigt. Tidningen är oberoende liberal och står fri från partier, organisationer och ekonomiska maktsfärer. DN i pappersformat läses av 793 100 personer mellan 15 och 79 år. DN.se har cirka 1,5 miljoner unika webbläsare varje vecka (DN 2017).

Svenska Dagbladet

Svenska Dagbladet (SvD) är en morgontidning med obunden moderat agenda utgiven i Stockholm som läses i hela Sverige (NE 2017b). Varje dag läser 900 000 personer denna tidning, i olika medieformer (SvD 2017). Tidningen grundades 1884.

Aftonbladet

Denna tidning är en socialdemokratisk kvällstidning. Grundaren var Lars Johan Hierta som startade tidningen på 1800-talet. Enligt statistik hade Aftonbladet 3 311 000 läsare i veckan under september 2017, alltså 473 000 läsare per dag (Kantarsifo 2017).

4.5 Analyismetod

Vi har i denna studie genomfört en dokumentanalys. För att redogöra för detta behöver vi först definiera vad som utgör ett 'dokument'. Bergström och Boréus (2005a:16) belyser att dokument kan utgöras av såväl skriftliga texter, foton, konst eller annan kulturell produkt, så länge det består av ett meningsbärande teckensystem. När en analys sker av *skriftliga dokument*, som i vår studie består av tidningsartiklar, karaktäriseras de av att vara 'koherenta' samt 'kommunikativa'. Det förstnämnda syftar till att dokumentet följer ett visst tema, det sistnämnda att det vill förmedla ett budskap. Att genomföra en dokumentanalys innebär att urskilja och granska dokumentets olika delar, för att på så sätt koppla analysen till olika fenomen som bland annat språk, innebörd och budskap (ibid. s. 18).

För att få en tydlig överblick av vår empiri och strukturera upp vad som var återkommande i artiklarna läste vi först igenom våra 16 tidningsartiklar. I tidningsartiklarna noterade vi sju teman som var återkommande: 'åtgärder', 'ansvar', 'samhälle', 'vanligt förekommande', 'kultur', 'makt' och 'jämsällldhet'. Dessa teman utgör enligt dagordningsteorin *vad* media skriver om (Shehata 2015:360). I en dokumentanalys använder sig forskaren av en specifik metod för att utföra analysen. Den metod vi valde var en kvalitativ innehållsanalys för att analysera tidningsartiklarna. Då detta är ett systematiskt sätt att beskriva och tolka textinnehåll (Bergström & Boréus 2005c:44) ansåg vi att det var en passande metod, då vår studie syftar till att beskriva och analysera det skrivna innehållet i

tidningsartiklarna. Vi använde innehållsanalysen för att belysa och analysera *hur* media skrev om sexuella övergrepp. Detta är den andra nivån av dagordningsteorin, som även kallas för gestaltningsteorin (Shehata 2015:356). Följande innehållsanalys innebar inte bara en applicering av gestaltningsteorin utan även genus- och maktteori. Genom studerandet av våra sju teman fann vi ett mönster gällande att vissa av dem berörde *antingen* gruppen 'män' eller 'kvinnor'. De teman som berörde gruppen kvinnor placerades under kategorin 'kvinnor', och de teman som berörde gruppen män placerades under kategorin 'män'. Vi kunde utläsa att journalisterna använde könen för att tillskriva dem olika egenskaper och roller i artiklarna. Dessa kunde till exempel vara; *skyldig, otrygg, invandrare, offer*. Här kan vi se att journalisterna får läsaren att studera *objekten* ('män' och 'kvinnor') med hjälp av olika *attribut* (egenskaper och kännetecken) (ibid.). *Generella gestaltningar* sker ständigt inom journalistiken och handlar om att journalister, medvetet eller omedvetet, tar sig frihet i hur de vinklar sina texter och objekten i dem (ibid. s. 362). (Generella gestaltningar är ett samlingsnamn för en mängd olika gestaltningar journalister kan skapa i sina texter. Vi kommer längre fram beröra flera varianter av dessa). Detta är ett mönster vi ser, inte bara i journalistiken, utan även i vår vardagliga värld. Enligt genusteorin är detta ett uråldrigt tankesätt som innebär en särskiljning på mannen och kvinnan. Hirdman (2007:150-151) argumenterar för att människan lever i en struktur som i alla tider delat upp de båda könen efter bland annat kroppar, egenskaper och sysslor. Sammanfattningsvis ser vi att en analys av våra sju teman skapade två kategorier; 'män' och 'kvinnor'.

Flera av våra sju teman berörde samhällets ansvar och diskuterade behovet av åtgärder för att stoppa sexuella övergrepp. Därför skapade vi en tredje kategori som vi kallar för 'ansvar'. de Vreese (2005:56) lyfter en generell gestaltning som kallas för *ansvarsgestaltning*. Med detta menar författaren att media ofta presenterar ett samhällsproblem med fokus på *ansvaret* kring det. Det rör sig både om vem som står ansvarig för att ett problem uppstår, såväl som vems ansvar det är att problemet skall lösas. Här lyfter de Vreese (ibid.) att denna typ av gestaltning i media ofta belyser om ansvaret ligger på statlig-, grupp- eller individnivå. Flertalet artiklar diskuterade ansvaret som efterfrågades på olika nivåer i samhället samt vilka åtgärder som förslagsvis bör implementeras. Detta kommer vi i Resultat- och Analyskapitlet avsnitt 5.2.3, att koppla till Foucaults tankar om makt i samhället.

Vi strävar inom denna kategori efter att förstå hur svenska nyhetstidningar framställer och förklarar sexuella övergrepp som ett samhällsproblem, med dess ansvar och åtgärder. I den analys vi presenterar i Resultat- och Analyskapitlet, avsnitt 5.2.3, kommer Entmans (1993) modell att följa som en röd tråd. Modellen förklarar hur ett samhällsproblem kan

presenteras av media. Genom denna modell kan vi förstå hur en journalist förmedlar *sin* bild av exempelvis sexuella övergrepp. Det journalisten gör är att: (1) Definiera problemet, (2) Identifiera orsaker till problemet, (3) Göra en moralisk bedömning, (4) Ge förslag på förbättringar och åtgärder samt förutspå dess effekter. Entman (1993) menar att dessa fyra steg skapas av *avsändaren* och förmedlas till *mottagaren*.

Iyengar (1991 se Shehata 2015:364-365) identifierade två olika gestaltningseffekter inom gestaltningsteorin. Dessa utgör varandras motsatser på så vis att den *episodiska* fokuserar på problemet i samband med enskilda händelser och individer, medan den *tematiska* använder en större kontext för att förstå problemet. Dessa två vinklingar gör att mottagaren skapar olika åsikter kring vem som skapade problemet, samt vem som skall åtgärda det (ibid). Vi fann att artiklarna framställde sexuella övergrepp på två olika sätt: som *fysiska handlingar mot en individ*, eller genom *statistik och juridiskt ramverk*. Dessa två olika framställningar kopplade vi således till Iyengars (ibid.) episodiska och tematiska gestaltningseffekter. För att identifiera dessa i vår empiri plockade vi ut alla de artiklar som skrev om sexuella övergrepp som *fysiska handlingar mot en individ*, det vill säga episodiska gestaltningar. Detta resulterade i 6 artiklar. Resterande 10 artiklar, framställde problemet genom *statistik* och *den juridiska kontexten*, det vill säga tematiska gestaltningar. Dessa två perspektiv kommer att genomsyra hela Resultat- och Analyskapitlet.

Sammanfattningsvis kan vi se att utifrån den första del av analysprocessen som resulterade i sju teman; 'samhälle', 'kultur', 'åtgärder', 'ansvar', 'makt', 'jämsliddhet' och 'vanligt förekommande', utvecklade vi tre kategorier; 'män', 'kvinnor' och 'ansvar'. De första sju teman beskriver *vad* som uttrycks i media, och de tre kategorierna beskriver *hur* detta uttrycks.

4.6 Metoddiskussion

I början av arbetets gång vägde vi för och nackdelar gällande våra teoretiska utgångspunkter. En diskussion fördes kring om vi ville applicera diskursteori samt dess analys, eller dagordnings- och gestaltningsteori. Ett diskursteoretiskt ramverk hade inneburit att vi studerat språket i syfte att förstå hur det formar och konstruerar diskursen kring sexuella övergrepp i media (Bergström & Boréus 2005b:305). Dagordnings- och gestaltningsteorin fokuserar mer på *vad* och *hur* media skriver om samhällsproblem. Då vi främst var intresserade av hur media (i form av tidningar) vinklar och skriver om sociala problem, föll valet på de två senare teorierna. Dess innehållande begrepp är fördelaktiga för att synliggöra journalisters agendor och skriftliga "knep" för att styra läsarens uppfattning och intresse om ett visst problem

(Shehata 2012:359, 361-362). Då ämnet sexuella övergrepp varit extra påtagligt i svensk media de senaste åren, ansåg vi att det var passande att använda en teori som specificerat sig på mediala uttryck. Shehata (2015:353) uttrycker att det är nästintill omöjligt att *inte* implementera dessa teorier då en syftar till att studera medias roll och påverkan i samhället.

I Medierna och demokratin lyfter Shehata (2012:337) att det under 2000-talet diskuterats flitigt kring huruvida masskommunikationens tid är över eller ej. Forskare har ifrågasatt giltigheten i dagordning- och gestaltningsteorins medieeffekter, då det idag finns ett så brett utbud av mediekanaler. Mediemakten kan därmed ses som försvagad. Mediekonsumenter idag, väljer - till skillnad från tidigare, vad, var och hur de vill ta del av nyheter och information. Detta leder till att massmedias utrymme att utöva den makt som beskrivs inom gestaltning- och dagordningsteorin begränsas. I en senare studie utförd av Shehata och Strömbäck (2013) argumenterar de dock för att så inte är fallet. Media påverkar läsaren i stor utsträckning, trots mängden nyhetskällor som existerar i dagens samhälle.

4.7 Studiens tillförlitlighet

Validitet syftar till att mäta hur väl en studies data stämmer överens med verkligheten. Det finns både intern och extern validitet. Den interna avser hur insamlad data matchar med de studerades verklighet medan den externa avser hur insamlad data matchar med den resterande populationen, inom forskarens urval eller fält. Den sistnämnda benämns även som generaliserbarhet (David & Sutton 2016:33). Vi anser att vår studie utgör en hög intern validitet. Detta utifrån att den metod vi använt oss av (kvalitativ innehållsanalys), tillsammans med teorier; dagordnings- och gestaltningsteori med en socialkonstruktionistisk ansats möjliggör detta. Gällande den externa validiteten uppfyller vår studie ej kravet, vilket innebär generaliserbarhet. Vi har aldrig haft för avsikt att utföra en studie som uppfyller detta då vi själva valt att avgränsa vår empiri till fyra enskilda tidningar i Sverige. Då studien behandlar endast dessa tidningar anser vi ej att resultatet av studien går att applicera på resterande tidningar i Sverige eller övriga länder. Tidningsartiklarna är även utvalda från en begränsad tidsperiod, vilket även det medför att den externa validiteten är låg.

För att mäta hur konsistent en studie är över tid mäts reliabiliteten i studien. Det vill säga att vi studerar i vilken mån undersökningen kommer att ge samma resultat idag som om till exempel 10 år (David & Sutton 2016:220). Reliabiliteten i en studie går även den att mäta externt och internt. Intern reliabilitet syftar till om resultatet är detsamma oberoende av vem det är som utfört studien. Den externa reliabiliteten syftar till att resultatet är detsamma vid upprepade mätningar (Bryman 2011:352). Vi anser att den interna reliabiliteten i vår studie

mäter sig hög då vi tillsammans har analyserat vår empiri och fört en diskussion kring de delar som varit otydliga och svåra att tolka. Tillsammans står vi bakom den analys och det resultat vi presenterar i studien. Den externa reliabiliteten ser vi som låg i vår studie. Detta på grund av att vi inte anser att det går att repetera studien i en annan tid och samtidigt komma fram till samma resultat. Vi utgår från att detta samhällsproblem ständigt kommer att vara i förändring och utveckling. Detta på grund av att språket och skriften är ett levande uttrycksmedel som ändras över tid.

I en forskningsprocess är det viktigt att använda god källhantering för att studien skall bli så trovärdig som möjligt. Dessa källor kan bestå av texter av olika slag, såsom forskningsartiklar, böcker, intervjuer och rapporter. Arbetet kräver att en är kritisk mot vad andra människor skrivit och sagt. En bör ställa sig frågan kring om texten är trovärdig och om personen som skrivit den varit insatt i det aktuella ämnet (Bergström & Boréus 2005a:36-37). Vi har i vårt arbete med medias framställning av sexuella övergrepp strävat efter att använda goda och tillförlitliga källor. I denna studie består våra primärkällor främst av tidigare forskningsstudier, vetenskapliga artiklar och litteratur. Inkluderat är även statistik. Källorna har vi noga valt utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. En röd tråd genom arbetet har varit att använda väl granskade forskare och författare som vi vet arbetat länge inom det relevanta område för vår studie och som uppvisat stor erfarenhet och kunskap. Statistiken har vi hämtat från BRÅ som arbetar brottsförebyggande på uppdrag av Sveriges regering. All publicerad statistik går att ställa sig kritisk till då det finns många faktorer som kan påverka resultaten. Vi ser BRÅ som en tillräckligt trovärdig källa, men vi är också medvetna om att statistik aldrig kan vara helt objektiv.

4.8 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) redogör för de fyra delar som *individskyddskravet* består av; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. De två första brukar slås ihop och kallas för informerat samtycke. Detta innebär att den individ som skall delta i forskningen till fullo skall förstå essensen i studien samt vad det kommer innebära för hen att medverka. Konfidentialitetskravet handlar om att forskningspersonerna skall få vara anonyma. Allt ifrån hur en behandlar och förvarar den insamlade datan, till hur personerna görs absolut anonyma i publiceringen (David & Sutton 2016:183). Nyttjandekravet innebär att personuppgifter som inkommit i samband med en forskares studie, inte får lämnas ut i annat syfte än forskning. Dessa får endast skänkas vidare till andra forskare, vars syfte går i linje med den ursprungliga forskningen (Vetenskapsrådet 2002).

Då vi genomfört en dokumentanalys, och vår empiri inte består av intervjuer, blir inte dessa etiska forskningskrav fullt så aktuella. Vår data består av insamlade tidningsartiklar från fyra svenska dags- och kvällstidningar. Eftersom dessa är publicerade så klassas de som offentliga handlingar. Vi valde därför att inte kontakta journalister eller intervjupersoner, för att be om lov att inkludera deras texter i vår studie. Artikelförfattarnas namn har vi valt att nämna i vår studie, men privata intervjupersoners namn nämner vi inte. Detta på grund av att vi anser att journalister och offentliga personer är vana och medvetna om att deras namn och verk är offentliga. Det finns både för- och nackdelar med att som privatperson bli inkluderad i en studie. Vi tolkar det som att dessa personer har en vilja att delta i debatten om sexuella övergrepp, då de uttryckt sina åsikter om detta i en offentlig nyhetsartikel. Därmed kan även en vilja att delta i en forskningsstudie om just detta samhällsproblem finnas. Men å andra sidan räknar vi inte med att alla privatpersoner är medvetna om de eventuella följderna av att ha uttalat sig i en dags- eller kvällstidning. Att dessa är offentliga handlingar som kan användas i forskningssyfte, tror vi inte att alla privatpersoner är medvetna om. Därför föll valet på att låta intervjupersonerna vara "anonyma" i denna studie, då vi så långt som möjligt vill följa de etiska reglerna i samband med vår studie. Vi var medvetna redan innan vi påbörjade studien, om att sexuella övergrepp är ett komplext problem. Det finns många både i Sverige och utomlands, som varit utsatta för övergrepp och som tagit stor skada av detta. Vi var därför noga med att inte framställa denna redan utsatta grupp på ett negativt och oetiskt sätt.

5. Resultat och analys

I detta kapitel redogör vi för resultat och analys av empirin. Vi kommer här att besvara våra frågeställningar.

5.1 Presentation av empiri

De citat som lyfts i detta kapitel är tagna ur artiklar som publicerats i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Göteborgs-Posten. Samtliga artiklar är publicerade mellan 2015-2017. I vår presentation av empirin har vi valt att fokusera på *hur* artiklarna framställer *sexuella trakasserier*, *sexuella ofredanden* och *sexuella övergrepp* som ett problem. Efter att vi arbetat med tidningsartiklarna fann vi att de juridiska ovan nämnda begrepp, kan skildras på olika sätt. Här fann vi två olika riktningar i vårt material. 6 av de 16

artiklar vi samlat in skrev om sexuella trakasserier, sexuellt ofredande och sexuella övergrepp som *fysiska handlingar riktade mot individer*. De andra 10 artiklarna valde att presentera problemet i *statistik, omfattning* och med fokus på dess *juridiska kontext*. Genomgående kommer vi att integrera dessa framställningar som ytterligare en dimension i analysen. Vi gör detta genom att använda oss av gestaltningsteorins begrepp *tematiska- och episodiska gestaltningar*. Iyengar (1991 se Shehata 2015:364-365) identifierade dessa, och menar att de utgör varandras motsatser. En episodisk gestaltning fokuserar på ett problem i samband med enskilda händelser och individer, medan en tematisk gestaltning använder en större kontext för att förstå problemet. Detta leder till en så kallad *gestaltningseffekt* som innebär att mottagaren skapar åsikter om problemet och vem i samhället som skall stå till svars för att det uppstod.

Strömbäck och Shehata (2013) har studerat huruvida media idag har ett inflytande över nyhetskonsumenter i samband med uppfattningen av samhällsproblem. Mediekanalerna har senaste åren växt enormt, och idag har vi fler nyhetskällor än tidigare. Enskilda nyhetskanaler når idag inte ut till lika stor mängd människor som förr i tiden. Har detta lett till att samhället inte påverkas lika mycket av media som förut? De drar slutsatsen att trots medias expansion, har media fortfarande makten att påverka hur medborgarna ser på olika samhällsproblem. De bekräftar således att de så kallade *medieeffekterna*, där inräknat gestaltningseffekter, fortfarande har stort inflytande över läsaren.

5.2 Kategorier

När vi läste igenom vår empiri för att strukturera upp materialet fann vi sju teman: 'samhälle', 'kultur', 'åtgärder', 'ansvar', 'makt', 'jämsliddhet' och 'vanligt förekommande'. Vi menar att dessa sju teman enligt dagordningsteorin är *vad* som sägs gällande sexuella övergrepp i media, alltså medias dagordning. Utifrån en innehållsanalys skapade vi, från våra sju teman, tre kategorier; 'man', 'kvinna' och 'ansvar'. Dessa utgörs enligt gestaltningsteorin av *hur* media talar om sexuella övergrepp. Dessa tre kategorier skall vi i kommande avsnitt presentera och diskutera.

5.2.1 Kvinnor

I följande avsnitt kommer vi att behandla vår första kategori 'kvinnor'. Denna kategori kommer att presentera och analysera hur kvinnor konstrueras i den mediala debatten, i samband sexuella övergrepp.

Kvinnor som utsatt grupp

Vår empiri, utvald forskning och statistik visar ett entydigt resultat. Carstensen (2016:268) betonar att studier visar hur kvinnor utsätts för sexuella övergrepp på arbetsplatser, samt att forskning avslöjar att ett stort antal unga kvinnor någon gång under deras livstid, framförallt mellan 16-24 år utsätts för sexuella övergrepp. Dougherty (2006) å andra sidan argumenterar för att kvinnor är överrepresenterade oavsett plats. I arbetet med vår empiri, i form av tidningsartiklar, använde vi oss bland annat av gestaltningsteorins synsätt. Med hjälp av denna teori kunde vi utläsa att många artikelförfattare använde sig av en *tematisk gestaltningseffekt*, för att presentera kvinnors utsatthet inom sexuella övergrepp. Denna framställning skedde på så vis att kvinnors utsatthet sattes i ett större perspektiv, där dess utbreddhet presenterades i siffror och statistik.

I en nyhetsartikel i Dagens Nyheter höll journalisten Lina Lund en intervju med sex ungdomar från Stockholm. I intervjun framgick det att intervjupersonerna inte är förvånade över medias nyheter om antal övergrepp som skett på festivaler och konserter. Ungdomarna bekräftar den tidigare presenterade forskningen och statistiken. En av tjejerna uttalar sig följande:

Det är verkligen ingen nyhet. Det är så vanligt. Det är bara att fråga vilken tjej som helst.

Dagens Nyheter, 11 jan 2016

Trots att forskning och statistik visar på tydliga resultat av utsattheten bland kvinnor i samband med sexuella övergrepp, är utbreddheten svår att säkerställa i statistik. Eftersom långt fler brott sker, än vad som i praktiken anmäls, är mörkertalet troligtvis stort (BRÅ 2017a). I följande citat lyfter artikelförfattarna Åsa Passanisi och Cecilia Gustavsson detta.

Mörkertalet är stort, och unga tjejer drabbas mest. Vi har träffat flera som beskriver tafsandet som normaliserat. Bara ett fåtal polisanmäler. [...] Men hur omfattande mäns kränkningar egentligen är finns det ingen statistik på. En hand på låret i baren anmäls knappast - men både forskare och drabbade är överens: Det sker hela tiden och överallt.

Aftonbladet, 7 juni 2016

Mörkertalet för sexuella övergrepp är även något som Hennekam och Bennet (2017) talar om i sin studie. De har identifierat sexuella övergrepp som både utbredd och normaliserat. Deras

forskning visar på hur ojämnt och sexistiskt arbetsklimatet inom kreativa yrken kan te sig. Intervjuerna med de deltagande kvinnorna visade på hur deras arena både accepterar och reproducerar denna typ av beteende från manliga kollegor och chefer. Det framgick att sexuella övergrepp var en stor del av deras vardag och framförallt ett återkommande inslag när kvinnorna försökte avancera inom sin bransch. Påtryckningar om sexuella tjänster, tafsande samt sexistiska kommentarer kunde ske på såväl chefens kontor, som på en bar där nätverkande och informella möten ofta ägde rum. Studien visar att händelser som dessa anmäldes mycket sällan. Konsekvenserna blir således att statistiken har svårt att ge en rättvis bild av det utbredda problemet.

Hittills har vi presenterat hur en tematisk gestaltning av kvinnors utsatthet i samband med sexuella övergrepp tar sig uttryck. Följande text kommer att byta riktning genom att redogöra för hur svenska nyhetstidningar framställer kvinnors utsatthet genom den *episodiska gestaltningen*. Genom vårt arbete med empirin upptäckte vi att flera av tidningsartiklarna illustrerade sexuella trakasserier, sexuellt ofredande och sexuella övergrepp som enskilda handlingar riktade mot enskilda individer. Ivar Arpi för Svenska Dagbladet har skrivit en debattartikel som lyfter hur unga tjejer känner sig otrygga i vardagen. Detta på grund av de sexuella övergrepp som ägt rum i deras hemkommun.

[...] Han satte händerna på höfterna och typ rörde upp och ned, eller hur man ska säga. Sedan ställde han sig jättenära och knuffade bakifrån och så där. Dagen efter var det typ samma sak igen. Och det blev jätteobehagligt. Vi blev så rädda så vi gick av bussen och sprang hem.

Svenska Dagbladet, 12 juni 2017

När två artikelförfattare för Aftonbladet vill förmedla vilket utbrett och normaliserat problem detta är, låter de unga kvinnor berätta om sina erfarenheter. Kvinnorna får med egna ord beskriva vilka konkreta handlingar de blivit utsatta för samt var detta ägt rum. Artikeln betonar att många kvinnor i dagens Sverige känner skräck över vad de kan komma att utsättas för. Artikelförfattarna inleder nyhetsartikeln med följande:

Ett nyp i rumpan när ingen ser. Någon som skriker hora. Varje dag råkar tusentals tjejer ut för sexuella trakasserier. Alla känner någon som blivit tafsad på. I den här artikelserien berättar flera kvinnor om sina erfarenheter. Om rädslan för att något skall hända - och om skräcken när det händer. DU är inte ensam.

Aftonbladet, 7 juni 2016

Både Svenska Dagbladet och Aftonbladet får oss att skapa en bild av de utsatta individerna och de sexuella övergrepp de varit med om. I artiklarna är personernas namn och ålder utskrivet och de får med egna ord berätta om sina upplevelser. Detta skapar en känsla av personlig kontakt till de utsatta, som leder till att läsaren utvecklar sympati för dem. Vi kanske även skapar oss en bild av "mannen" som utförde dessa sexuella övergrepp. Han utmålas här som en person som många kvinnor känner skräck gentemot. Han kan utsätta dig varsomhelst och närsomhelst. Vi tolkar det som att Svenska Dagbladet och Aftonbladet vill få oss att peka ut "mannen" som förövaren, och de unga tjejerna som hans offer. Vi ser att detta leder till en episodisk gestaltning av problemet då Iyengar (1991 se Shehata 2015:354-365) argumenterar för att en sådan kan bidra till att mottagaren håller en specifik aktör i samhället ansvarig för ett problem.

Carstensen (2016) diskuterar i sin studie att denna typ av framställning av sexuella övergrepp är vanligt i samhället, men att den är problematisk. Hon argumenterar för att genom att endast lyssna på den enskilda kvinnans upplevelse av sexuella övergrepp konstrueras inte detta som ett strukturellt samhällsproblem, utan något som endast rör enskilda individer. Hon är dock noga med att det är varje kvinnas rättighet att få göra sin röst hörd om vad hon varit med om, samt att det är av yttersta vikt att offrets egna ord inte glöms bort. I arbetet med sexuella övergrepp menar hon dock att detta är en olycklig vinkling, med få effekter på lång sikt. Carstensen (2016) vidareutvecklar sina argument där hon menar att i kampen mot sexuella övergrepp krävs ett arbete som snarare strävar efter att identifiera och förändra könsmaktsordningen mellan kvinnor och män, på en således strukturell nivå.

Feministisk ton i debatten

Följande del kommer att diskutera vår empiri utifrån genusteorin. I medias debatt gällande sexuella övergrepp fanns många synpunkter angående vad det innebär att vara kvinna i dagens Sverige. Vi kunde se ett tydligt mönster av att många, såväl artikelförfattare som intervjupersoner, uttryckte sitt missnöje kring samhällets starka maktstrukturer och konservativa könsroller. I en nyhetsartikel i Dagens Nyheter uttalar sig en ung kvinna om reaktionerna en kan mötas av när en berättar om sina upplevelser av sexuella trakasserier:

Att vara ung och tjej ger inte så mycket auktoritet. Säger man att man blivit tafsad på så blir det liksom ingen reaktion.

Dagens Nyheter, 11 jan 2016

Den unga kvinnan i artikeln uttrycker att hon ej besitter någon auktoritet samt att hon har svårt att göra sig hörd i debatten om sexuella trakasserier. Detta tyder på att det finns en asymmetrisk maktfördelning i samhället, som blir extra tydlig då det kommer till gruppen unga kvinnor. Från citatet går med fördel att dra en parallell till genusteorins idé om den könsmaktsordning som råder i vår samhälleliga värld. Lykke (2009:32-34) förklarar begreppet utifrån biologisk determinism. Hon menar att människan (med mannen i spetsen) sedan urminnes tider har utnyttjat de båda könens biologiska skillnader; och genom dessa konstruerat och tillskrivit dem sociokulturella skillnader. Detta har lett till olika sociala könsidentiteter för män respektive kvinnor. Resultatet av dessa har visat sig genom bestämda placeringar i samhället. Detta kan även förstås genom Hirdmans (2001:65) förklaring av mannen som norm, och kvinnan som avvikande i samhället. Hon skriver: *“Att vara man är att inte vara kvinna”*. På detta sätt görs en tydlig särskiljning på män och kvinnor. Mannen med den som har makt, privilegier och en självklar plats i samhället. Kvinnan som den mindre, underordnade och avvikande. Vi kan se att både Lykke (2009) och Hirdman (2001) förklarar detta fenomen på ett högst strukturellt plan.

I samma artikel som tidigare, lyfter ungdomar hur normerna mellan kvinnor och män kan se ut. De säger följande:

Om en tjej gick runt och tog en kille mellan benen så skulle en lärare säga till direkt. En tjej skulle inte kunna göra så.

Dagens Nyheter, 11 jan 2016

Här ser vi hur normerna i samhället formar könen till att bete sig på olika sätt. Detta förklarar Hirdman (1988b:54) utgörs av det genuskontrakt som råder mellan kvinnor och män. Vi människor har föreställningar kring hur vi skall bete oss mot varandra. Precis som citatet nämner, är det enligt genuskontraktet okej för en man att utföra vissa handlingar, medan samma handlingar kan ses som oacceptabla för kvinnor. Dessa normer syns i hela vårt samhälle och i människors privatliv. Sättet vi talar på är ett tydligt exempel på hur dessa normer styr oss. Många har kanske noterat att män till exempel under fotbollsmatcher kan uttrycka sig genom att skrika könsord mot planen, eller vissla och ropa efter tjejer på gatan. Detta är i samhället normaliserat mellan könen och något som män “bara gör”. Att en kvinna skulle ta efter och utföra samma handlingar, skulle enligt genuskontraktet (ibid.) anses oacceptabelt. Utifrån ett socialkonstruktionistiskt synsätt menar Burr (2015:3) att konstruktionen ‘män’ och ‘kvinnor’ endast är två påhittade uppdelningar av människan.

Socialkonstruktionismen får oss att kritiskt granska denna uppdelning. Utifrån dessa uppdelningar, har manliga och kvinnliga normer växt fram och skapat en social skillnad mellan män och kvinnor. Burr (ibid.) menar att denna särskiljning aktivt konstrueras av människan och i själva verket hade kunnat ske på andra grunder än kön.

I vår empiri uppfattade vi en feministisk ton som utgjordes av att artikelförfattare och intervjupersoner talade öppet om hur synen på kvinnors ansvar, i samband med sexuella övergrepp, har förändrats. Lisa Magnusson, för Dagens Nyheter, diskuterar detta i sin krönika.

Övergripp på allmän plats är inget nytt, men det kan delas upp i ett före och ett efter. Tidigare var det kvinnornas ansvar man talade om. Det var de som skulle vara noga med hur de klädde sig, vilken tid de rörde sig ute, och var.

Dagens Nyheter, 3 juli 2017

Vi ser att genusteorin och ett socialkonstruktionistiskt synsätt är ett genomgående inslag i vår empiri. Artikelförfattarna använder sig, medvetet eller omedvetet, av detta synsätt som innebär att kritiskt granska och förstå hur kön teoretiseras och ständigt konstrueras i samhället (Lykke 2009:11). Lisa Magnusson benämner sociala och könsbundna faktorer som hur en kvinna skall klä sig, hur hon skall bete sig samt var och när hon "bör" vara ute. Artikeln belyser hur nämnda konservativa tankesätt genomgår en förändring, där upphörandet av skuldbeläggning hos kvinnan försvinner allt mer. Vi uppfattar att majoriteten av vår empiri placerar sexuella övergrepp i en större kontext, där könsroller och könsnormer ses som ett genomgående mönster i vårt samhälle. Dessa problematiseras och kritiserar av artikelförfattarna. Vi menar att den genusmedvetna framställningen av sexuella övergrepp bidrar till en tematisk gestaltning av problemet. Detta på grund av att genusteorins sätt att förklara maktstrukturer och sexuella övergrepp, sker på en högst strukturell nivå.

Vår tanke om att samhällets kvinnor går en mer jämställd framtid till mötes, utmanas av Bernhardsson och Bogrens (2012) dystra slutsatser. Deras studie om hur två svenska våldtäktsfall framställdes i media, och samhällets kategoriseringar i och med detta, visar att kvinnan ändå har en "roll" i det hela. Författarna menar att svensk media framställer det som att kvinnan borde förstå på förhand vem som är en våldtäktsman. Diskussionen inkluderar alkohol och nattliv; en kvinna bör inte dricka för mycket, gå hem med "fel" man eller ta emot gratis alkohol från främmande män. Genom att göra detta signalerar kvinnan tydligt att hon är villig att ha sex. Det bör uppmärksammas att deras studie genomfördes år 2012. Vi kan med

andra ord tolka deras resultat i relation till vårt, som att en förändring har skett av kvinnans ”roll” och ansvar i samband med sexuella övergrepp.

5.2.2 Män

Här kommer vi att presentera och diskutera hur media framställer män på tre olika sätt i debatten. Den första framställningen är mannen som ‘förövare’. Den andra framställningen är mannen som ‘utländsk’, med en annan kultur än den stereotypiska svenska. Den tredje och sista innebär att mannen framställs som en person med innehavande av makt.

Män som förövare

I vår empiri har vi funnit att mannen framställs som ‘förövare’. Detta gör artikelförfattarna genom att antingen visa på hur män dominerar statistiken för sexualbrott eller genom att tillskriva män olika egenskaper och attribut med negativ klang (Shehata 2015:364). Dessa tillskrivelser skapar en ofördelaktig bild av mannen. I en nyhetsartikel ur Svenska Dagbladet hänvisar journalisten Katarina Lind till Nina Rungs uttalande gällande statistiken, som visar ett tydligt tecken på att det är just män som står för nästintill alla sexualbrott:

[...] Hur kan det vara så att 98 procent av alla misstänkta sexualbrott begås av män? Vi behöver prata om maskulinitetsnormer.

Svenska Dagbladet, 1 juli 2017

I våra utvalda artiklar ser vi hur mannen beskrivs som någon som inte kan bete sig på rätt sätt och som är respektlös mot kvinnor. Det som sker är att mannen blir högst negativt framställd. I Bernhardsson och Bogrens (2012) studie åskådliggör de hur tillskrivelser kan leda till kategoriseringar. Genom sin forskning på de två våldtäktsfall som ägde rum i Rissne, år 2000, och Stureplan, år 2007, belyser de hur människor kategoriseras i samband med våldtäktsfall. Författarna har i sin studie funnit olika framställningar av grupper som i sin tur skuldbelägger och tillskriver dem olika egenskaper. I studien kunde de båda författarna se att denna konstruktion i sin tur gjorde vissa grupper till mer eller mindre ansvariga för de två våldtäktsfallen.

Ett annat sätt att framställa mannen är att göra det genom ett individfokus. Här lämnar vi statistiken för att istället tala om den enskilde mannen. Vi ser hur mannens (opassande) beteende sätts i fokus. Hugo Lindkvist skriver i sin nyhetsartikel för Dagens Nyheter att männen har skapat detta samhällsproblem, som idag är kraftigt utbredd.

Vissa män kan tyvärr inte bete sig. Det här är ett samhällsproblem som inträffat överallt.

Dagens Nyheter, 4 juli 2016

I Aleksandra Boscanins krönika skriver även hon, för Göteborgs-Posten, att det är mäns fel att kvinnor blir utsatta för övergrepp. Här framställs mannen som en person som saknar respekt för kvinnor, och som därmed utsätter dem för sexuella övergrepp:

[...] det är inte festivalerna som är grundproblemet - utan enskilda män och deras oförmåga att respektera kvinnor.

Göteborgs-Posten, 3 juli 2017

Sammanfattningsvis ser vi genom gestaltningsteorin hur 'män' konstrueras som 'förövaren'. Detta görs dock på olika sätt. Återigen kan vi identifiera de episodiska- och tematiska gestaltningarna i denna framställning. Medan vissa tidningar framhåller "enskilda män", ser vi att andra talar om maskulinitetsnormer och framhåller den höga statistiken som visar att det är männen som dominerar sexualbrottsstatistiken.

En kategori som denna, 'mannen som föröväre', är i ständig förändring över tid. Vår förförståelse leder oss till slutsatsen att medias konstruktion av mannen såg annorlunda ut, för exempelvis 50 år sedan. Burr (2015:71-72) betonar att vi människor ständigt skapar koncept, ramar och förklaringar för att förstå vår verklighet, vilket är en central del av socialkonstruktionism. Vi tolkar vår empiri som att framställningen av mannen, som 'föröväre', är samtidigt sätt att förklara varför sexuella övergrepp existerar. Skapandet av kategorier ger människor en konkret bild av vad som ligger bakom ett visst problemet. Burr (ibid.) problematiserar dock att det inte finns någon "sanning" i våra skapade kategorier. Dessa uppdelningar, menar författaren, är ett sätt för människan att strukturera och förstå sin omvärld. Precis som att våra kategorier inte är sanna, är vår uppfattning om verkligheten heller inte konstant; konstruktioner är i ständig förändring. Media är en del av detta skapande. Detta kan förklaras genom Gaye Tuchmans (1978 se Shehata 2015:360) bildliga metafor, om att nyhetsrapportering fungerar som ett "fönster" mot omvärlden. Hon menar att i skapandet av verkligheten inkluderas och exkluderas människor och grupper i samhället. Detta beror på "fönstrets" omständigheter, exempelvis dess storlek och hur väl nyhetskonsumenten kan se ut genom fönstret. Dessa omständigheter påverkar hur tittaren betraktar världen. Hon menar att det som media sätter i fokus, ger upphov till givna perspektiv och problemformuleringar. I

detta fall ser vi att kategorin 'män' är extremt central i debatten om sexuella övergrepp. Vi tolkar detta som att 'män' tar upp en stor plats i medias "fönster". Därmed påverkas läsaren till att forma åsikter kring denna kategori.

Mannen med utländsk bakgrund och problematisk kultur

I en av de utvalda tidningsartiklarna uttrycker journalisten starka åsikter angående att män som är inblandade i sexuella övergrepp, ofta har en annan etnisk härkomst än svensk. Det diskuteras flitigt kring innebörden av dessa mäns främmande religioner och kulturer. Den nämnda diskussionen är inget vi sett i flertalet artiklar, men vi anser att det är av värde att lyfta i denna del av studien. I vår empiri märkte vi av en tydlig delning i debatten angående mäns etniska bakgrund kopplat till sexuella övergrepp. I artikeln används statistik som tyder på att utländska män är överrepresenterade gällande sexuella övergrepp. Artikelförfattaren menar att deras bakgrund och religion, med tillhörande värderingar, ligger till grund för många av de övergrepp som sker och tidigare skett. Andra menar att det är problematiskt att vinkla sexuella övergrepp på detta vis, och att skulden ej skall läggas på utländska män. Vi kommer senare att teoretisera denna splittring med hjälp av gestaltningsteorin och dess relevanta begrepp.

En journalist för Svenska Dagbladet, har i sin debattartikel valt att lyfta gärningsmännens etniska bakgrund som en del av nyhetsrapporteringen:

I polisens internrapport om festivalen konstaterar de att de som ligger bakom de sexuella trakasserierna var "s.k ensamkommande flyktingungdomar, företrädesvis från Afghanistan". Samtliga av de kända tafsande gärningsmännen i Kungsträdgården hade utländsk bakgrund.

Svenska Dagbladet, 12 juni 2017

Artikelns fokus på mäns etniska bakgrund och religion, kan vi studera genom begreppet *kulturessentialism*. Här riktas fokus mot människans kulturella ursprung, något som enligt detta synsätt, skall definiera hela hens sociala identitet. Detta synsätt drar en särskiljning mellan människor från olika kulturer, samt legitimerar påståenden om att alla inom en viss kulturell grupp, delar samma permanenta identiteter och egenskaper. Identiteterna som enligt detta synsätt är sprungna ur kulturen, är med andra ord universella och oföränderliga. Denna utgångspunkt associeras med nationalistiska och rasistiska synsätt, vilka rättfärdigar ett stereotypiskt och kategoriserande sätt att se på människor. Detta leder till orättvis behandling av grupper, vilket bidrar till att förtryck och exploatering sker (Lykke 2009:33).

Kopplat till kulturessentialismen har vi valt att lyfta ännu ett citat från en debattartikeln ur Svenska Dagbladet och drar, under citatet en parallell till tidigare forskning.

[...] Och det är ingen vild gissning att tiotusentals unga män från kulturer med en helt annan kvinnoyn än den som generellt råder här, kan få konsekvenser för kvinnor. I varenda kartläggning som Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) har gjort av vilka som begår sexualbrott är män med utländsk bakgrund kraftigt överrepresenterade.

Svenska Dagbladet, 12 juni 2017

Bernhardsson och Bogren (2012) har i sin studie identifierat en kategori som 'immigranter'. De beskriver hur media porträtterar immigranter som personer med en gammaldags och föraktfull kvinnoyn och som behöver lära sig de svenska värderingarna. Genom att porträttera immigranter på detta sätt sätter media också den 'normala' svenska mannen på kartan. Här framställer media honom som en medelklassman som respekterar kvinnor och är för jämställdhet i samhället. Detta problematiserar författarna genom att ifrågasätta om dessa svenska 'normala' män verkligen existerar i den utsträckning som artiklarna i deras studie framställer. Den moderna och jämställda mannen är egentligen inte den sanna bilden. Bernhardsson och Bogren (2012) för en kritisk diskussion angående hur 'immigranter' framställs i sin empiri. I vår studie ser vi hur det finns olika sidor av hur mannen framställs i ämnet. Delar av vår empiri visar ett mönster i att inkludera statistikens överrepresentation av nyanlända i samband med sexuella övergrepp, medan vissa tycker att detta är irrelevant och ett problem i sig att det sker. Statistik är ett effektivt verktyg för att sätta sexuella övergrepp i ett större sammanhang, och på så vis göra en tematisk gestaltning av ett problem. I vår studie används denna gestaltning i syfte att betona att det är "invandrare" som ligger bakom många sexuella övergrepp.

Isabella Hökmark problematiserar mediasveriges bild av "invandraren" som hon menar länge varit ett tydligt inslag i svensk debatt. Hon betonar i sin debattartikel att alla medborgare är lika inför lagen och att rättsstaten skall döma sexuella övergrepp utifrån den premissen.

För det första måste vi bryta med den förklarande inställningen till hedersvåldet och förkastliga kvinnoyn bland vissa invandrargrupper som så länge präglat svensk samhällsdebatt. Det är lika oacceptabelt om invandrare har en föraktfull och våldsam kvinnoyn som om någon i Sverige född har det. Det finns ingen ursäkt och det finns inget att förklara med hänvisning till kulturbakgrund. [...]

En journalist på Dagens Nyheter lyfter även hon att fokus sedan en tid tillbaka har varit riktat mot “invandrare” och problematiserar detta i sin krönika.

Sedan kom rapporterna om att ensamkommande flyktingungdomar antastat småtjejer under festivalen We Are Sthlm i Kungsträdgården för ett par år sedan. Därefter har fokus legat på “invandrarna”.

Dagens Nyheter, 3 juli 2017

I samma tidningsartikel har journalisten talat med en man som bevittnade och ingrep när tre män höll fast och tafsade på en kvinna. När tidningen talade med mannen en tid efter händelsen säger han följande om medias förutfattade bild:

I princip utgick alla som skrivit något [media] från att detta var tre killar med invandrarbakgrund, men de var helyllesvenskar.

Dagens Nyheter, 3 juli 2017

Ovanstående tre citat visar hur artikelförfattare problematiserar debatten angående att “utländska män med en problematisk kultur” ses som förövare till sexuella övergrepp. De uppmärksammar och kritiserar denna vinkling av problemet i sig. Här går alltså debatten isär, och detta skall vi i följande stycke förstå detta med gestaltningsteorin.

Inom gestaltningsteorin har vi tidigare talat om gestaltningseffekter, vilka är väl beforskade. Det har visat sig att när media gestaltar ett samhällsproblem med en specifik agenda under en längre tid, får det en opinionseffekt på läsaren. Ibland sker dock så kallade *konkurrens gestaltningar*. Detta sker på grund av att journalisternas åsikter skiljer sig åt, vilket leder till att en debatt fylls av olika röster och vinklingar på ett problem. När detta sker kan opinionseffekterna utebli helt eller delvis. När nyhetskonsumenten tar del av olika gestaltningar av en samhällsfråga i media kommer hen att ta åt sig olika mycket av de olika framställningarna. En persons egna personliga värderingar kommer att styra hur just hen väljer att se på problemet och sedan ‘välja sida’ (Shehata 2015:365-366). I de artiklar vi studerat kan vi se hur journalisterna lyfter fram den “utländske mannen”, med olika syften. Antingen för att peka ut honom som skyldig och problematisk, eller för att kritisera framställningen av honom som sådan. Kopplat till sexuella övergrepp har alltså en konkurrens gestaltning skett i vår empiri gällande debatten kring “den utländske mannen”.

Män med makt

Kommande avsnitt berör den tredje och sista framställning av mannen. Media skapar här en tydlig bild; att vara man innebär att ha makt. Börjesson och Rehn (2009:8) förklarar hur makt är ett begrepp som kan te sig luddigt och abstrakt, men som i själva verket är något mycket påtagligt och närvarande i alla våras liv. Makt är inget som kan uppstå i intet utan uppstår i relationen mellan människor (ibid. s. 19). Genom följande analys vill vi både synliggöra och förstå den maktstruktur som framkommer i medias framställning av mannen. Hirdman (1988a:11-13) menar att fenomenet "mäns makt" går att spåra långt tillbaka i historien. Hon lyfter att den minst sagt inflytelserika Aristoteles redan på sin tid, ställde mannen och kvinnan mot varandra, på ett högst fördelaktigt sätt för mannen. Hirdman (ibid.) belyser hur Aristoteles synsätt legitimerat mäns makt genom tiden. Kvinnan är svag, mannen är stark. Kvinnan är dum, mannen är klok. Kvinnan är oren, mannen är ren. Aristoteles lyfte även mannens del i skapandet av nytt liv; mannen bidrar med det starka, själsliga och förnuftiga. Kvinnan kunde endast bidra med de köttsliga delarna, då hon saknar själsligt förnuft. Författaren menar att detta uråldriga tankesätt har skapat historiska, geografiska och kulturella föreställningar om vad det innebär att vara man respektive kvinna. De båda könen hjälps således åt, även i dag, med att upprätthålla och konstruera denna maktasymmetri (ibid.). Det går med fördel att analysera hur gamla föreställningar om makt upprätthålls i moderna samhällen. Ett exempel vi ser än idag, är hur män generellt sett fortfarande har högre inkomst än kvinnan. Detta är ett exempel på en samhällelig faktor som skapar ojämna maktförhållanden mellan kvinnor och män, även i dagens samhälle (Johansson 2000:39).

Vi kommer här att tala om mäns makt i relation till kvinnor då vi anser att det är en ytterst relevant faktor för sexuella övergrepp av alla dess slag. Följande analys gör vi genom genusteorins teoretiska grunder, samt med modern forskning om hur mäns makt verkar i dagens arbetsliv. I och med den svenska mediala debatten gällande sexuella övergrepp på festivaler och konserter i Sverige, uppmärksammades mäns utnyttjande av kvinnor världen över. Ett exempel nedan visar hur USA:s president Donald Trump uttalat sig i amerikansk press, citerat i en svensk debattartikel för Aftonbladet.

[...] Att som Donald Trump skryta om vad man kan göra med en annan kvinna mot hennes vilja är ett sätt att skryta med sin egen makt inför andra män. Det är ett sätt att bygga samhörighet med andra män. [...]

Aftonbladet, 16 okt 2016

I citatet ovan reflekterar journalisten Katrine Marcal över hur Donald Trump uttryckt sig i media. Detta var i samband med en händelse, där Trump var inblandad, som väckte starka åsikter kring mäns sexistiska språk. Här ser vi hur mäns makt synliggörs och stärks i en samhörighet och 'vi'-skapande med andra män. I och med skapandet av skillnader så som 'män'/'kvinnor' menar Börjesson och Rehn (2009:17) att den överordnade (mannen) kan utöva makt och dominans över den andre. Genom skapandet av 'vi' och 'dem', konstrueras 'dem' till något annorlunda och avvikande. Vi ser detta som en av grunderna till de ojämna maktstrukturer som råder i dagens samhälle. 'Vi' och 'dem' är något Hirdman (2001:182, 2007:13) lyfter i ett historiskt perspektiv. Här menar hon att 'vi' syftar till mannen och 'dem' till kvinnan. Historiskt sett har världen utanför hemmet, den viktiga världen, alltid tillhört mannen medan hemmet har tillhört kvinnan. Därmed har också höga positioner inom arbetslivet tillskrivits männen. Detta har bidragit till att normen i samhället präglats av att män ses som det normbärande könet. Denna konstruktion har följt oss än idag och skapat tydliga skillnader i 'vi' och 'dem'. Kvinnan konstrueras som något annat än mannen, en kvinnlig polis är inte bara polis utan även *kvinna* precis som att den kvinnliga rösträtten länge talades om som en *kvinnlig* sådan och inte en allmän rösträtt (ibid.).

Makt kan uttrycka sig på flera sätt. I vår empiri fann vi en koppling mellan begreppen 'sex' och 'makt'. I en debattartikel ges uttryck för detta.

[...] Vad kvinnor själva tycker om saken spelar mindre roll. Män uttrycker sin dominans över världen genom sin sexuella dominans över kvinnor. [...] Sexuella trakasserier handlar inte om sex, utan om makt. [...]

Aftonbladet, 16 okt 2016

Kvinnans sexualitet är, och har genom historien alltid varit, ett komplext och omdiskuterat ämne. Hirdman (2001:68-69) lyfter hur stark, mäns makt och hat gentemot kvinnans kropp har varit genom tiderna. Detta har visat sig historiskt genom skrifter, handlingar och ord. Intressant nog finns det ett utbredd behov från mäns sida, att både kontrollera och bruka våld över denna kropp och sexualitet. Till skillnad från den kvinnliga sexualiteten visar Hirdman (ibid.) på hur mäns sexualitet inte betraktas som något negativt, utan som ett givet element; fullt av kraft svårt att tygla.

Vi har hittills talat mycket om medias framställning av mäns makt, med ett historiskt förklarande perspektiv. Nu skall vi lyfta blicken mot vår moderna tid. En nyhetsartikel som vi studerat ger oss en aning om hur makten utifrån en ung kvinnas perspektiv upplevs idag.

De [män] lever kvar i en föreställning om att det är män som har makten och bestämmer. De gör att de själva känner att de har rätten att göra så mot tjejer.

Dagens Nyheter, 11 jan 2016

Både Hennekam och Bennet (2017) samt Dougherty (2006), talar i sina studier om den maktaspekt som råder i samband med sexuella övergrepp. De två studierna lyfter hur hierarkin, på till exempel en arbetsplats, är kopplad till makt, och att denna makt än i dag erhålls av främst män. Kvinnorna i Hennekams och Bennetts (2017) studie uttrycker att männen inom dagens kreativa yrken utnyttjar sina höga positioner genom att utsätta kvinnliga kollegor i branschen för sexuella övergrepp. Utifrån citatet ovan kan vi tolka det som att män i allmänhet lever kvar i föreställningen om att de bär på makten i samhället; framförallt över kvinnor. I Doughertys (2006) studie visar resultatet på att samtliga deltagare ansåg att sexuella övergrepp var ett sätt att utöva makt. Dels genom att mannen satt på en chefsposition, men även att han tillskansat sig makten i den vardagliga interaktionen med kvinnliga kollegor.

Sammanfattningsvis ser vi att den sista framställning av män har behandlat ämnet 'makt'. Vi valde att analysera citat från tidningsartiklarna, i samband med historiska förklaringar, som synliggör hur män i alla tider och kontexter tillskansat sig makt. Hirdman (1988a:11-13) går via genusteorin, hela vägen till Aristoteles, medan Börjesson och Rehn (2009) behandlar ämnet makt med en bredare referensram. Såväl historia, genusteori som moderna studier, visar att makt har varit, och fortfarande är, tillskrivet 'mannen'.

5.2.3 Ansvar

I detta avsnitt kommer vi att presentera vår sista kategori 'ansvar'. Flera artikelförfattare valde att vinkla sina mediala texter till att sexuella övergrepp främst bör ses som ett *samhällsproblem*. I denna konstruktion av sexuell övergrepp, fann vi att media strävade efter att förklara och definiera problemet, komma med förslag på åtgärder, samt argumenterar för på vilken nivå i samhället dessa skulle implementeras. Dessa konstruktioner och taktiska gestaltningar förstår vi genom gestaltningsteorin. Vi kommer i detta avsnitt att lyfta de Vreeses (2005) *ansvarsgestaltning* samt Entmans (1993) teoretiska modell av hur media kan framställa ett samhällsproblem.

Ansvarsgestaltning och Entmans modell

de Vreese (2005:56) använder begreppet ansvarsgestaltning för att förstå hur media kan presentera ett samhällsproblem med fokus på *ansvaret* kring det. Han menar att media både lyfter vem som står ansvarig för att ett problem uppstått samt vems ansvar det är att problemet skall lösas. Effekten av denna gestaltning blir att mottagaren påverkas till att bilda en åsikt kring vilken nivå i samhället ansvaret ligger på. de Vreese (ibid.) lyfter att dessa nivåer utgörs av stat-, grupp- eller individ. Tolkningen av de Vreeses (2005) ansvarsgestaltning blir således att media har makt att påverka medborgarna i denna fråga.

Strömbäck och Shehata (2013) bekräftar i sin studie att media innehar stor makt gällande hur läsare ser på ett samhällsproblem. De har i sin studie undersökt huruvida dagordningsteorin fortfarande har en given plats i samband med mediaforskning. Dagordningsteorin kom till på 1960-talet och mycket har hänt med medias plattformar sedan dess (Shehata 2015:354). Nyhetsrapporteringar sker idag med större tillgänglighet och i mycket större utsträckning än förr. Trots detta argumenterar Strömbäck och Shehata (2013) alltså för att media än idag har stor makt över oss läsare. En slutsats de presenterar i sin studie är att desto mer publicitet ett problem har i media, desto viktigare anses det vara för medborgarna.

Vi skall nu presentera hur artiklarna framställer sexuella övergrepp som ett samhällsproblem, utifrån Entmans (1993) modell med dess fyra steg. De utvalda artiklarna i vår studie presenterar det faktum att sexuella övergrepp har skett i stor utsträckning i Sverige på festivaler och konserter mellan 2015-2017. Detta blir således *definitionen* (1) av problemet. Vi fann att artikelförfattarna presenterade olika orsaker till problemet. I en krönika ur Dagens Nyheter påpekar journalisten att skulden skall läggas hos gärningsmannen, och inte hos någon annan.

Om vi ska kunna motverka sexövergrepp måste vi göra upp med våra egna vanföreställningar, och lägga skulden där den hör hemma. Inte hos kvinnorna. Inte hos invandrarna. Inte hos festivalerna. Utan hos de faktiska gärningsmännen.

Dagens Nyheter, 3 juli 2017

“Gärningsmannen” presenteras här som *orsaken* (2) till problemet. Men vår fråga är vad som drivit denne “gärningsman” till att begå sexuella övergrepp. Vad menar artikelförfattarna är de bakomliggande orsakerna? Många artikelförfattare talar om de *strukturella orsakerna*. Dessa, menar journalisterna, visar sig negativt i samhället i form av könsroller, normer och

maktstrukturer. I citatet nedan, ur en debattartikel, ser vi hur media vill belysa att förlegade könsroller behöver förändras. Journalisten lyfter detta fenomen som en viktig dimension i arbetet mot sexuella övergrepp. Vi förstår det som att förlegade könsroller, enligt artikelförfattaren, är en bakomliggande orsak till sexuella övergrepp.

Det är en uppsättning idéer om att kvinnor är objekt, fantasier som ska serveras till män att masturbera till, tuttar och rumpor för män att förenas runt.

Aftonbladet, 16 okt 2016

Entman (1993) menar att nästa steg (3) i modellen, består av en *moralisk bedömning*. Detta tolkar vi som att avsändaren gör en bedömning av hur allvarligt problemet är och huruvida det är moraliskt fel eller ej. Den mediala debatt gällande sexuella övergrepp som växt sig stor i Sverige mellan 2015-2017, visar ett tydligt tecken på att dessa brott väckt känslor. Vår uppfattning är att empirin består av många upprörda och arga "röster". Vi tolkar denna känsloladdade och utbredda debatt som ett tecken på att media vill förmedla budskapet att sexuella övergrepp är moraliskt fel.

Det sista steget (4) i Entmans (1993) modell innebär att avsändaren *föreslår lösningar och förbättringar* för att problemet skall åtgärdas. Här ingår även att avsändaren förutspår de föreslagna förbättringarnas effekt. När vi analyserade vår empiri, fann vi att många artikelförfattare föreslog åtgärder i samhället för att minska sexuella övergrepp. De konkreta åtgärderna bestod av ökade trygghetsskapande insatser. De fanns även artikelförfattare som betonade att det juridiska ramverket behöver förbättras gällande sexualbrott. Andra åtgärder syftade på ökad kunskap och utbildning gällande sexuella övergrepp och könsnormer.

En krönikör för Göteborgs-Posten ger oss tydliga exempel på åtgärder som behövs för att stoppa sexuella övergrepp.

[...] konkreta åtgärder: Öka antalet ordningsvakter och poliser på festivalerna. Sätt upp övervakningskameror. Lys upp mörka gångvägar. Ge polisen mer resurser att utreda sexualbrott. [...]

Göteborgs-Posten, 3 juli 2017

Artikelförfattaren efterlyser tydliga platsbundna åtgärder. Genom att göra "farliga" platser trygga kan övergrepp stoppas. Här begränsas alltså sexuella övergrepp till en specifik plats och händelse. Vi tolkar detta som att artikeln gör en episodisk gestaltning av sexuella övergrepp. Tanken om att fler övervakningskameror skulle minska antal sexuella övergrepp

får en osökt att komma och tänka på Michel Foucaults (se Börjesson och Rehn 2009:47-49) teori om övervakning. Efter att Foucault (ibid.) studerat Benthams fängelsebyggnad 'Panopticon', drog han slutsatsen att övervakning inte handlar om att bli övervakad i sig; utan att *tro* att en blir övervakad. Han menade att vi människor lever i ett samhälle där vi känner oss ständigt övervakade och kontrollerade. Detta leder till att vi "håller oss i schack" och beter oss lagligt. Vi tolkar behovet av bättre övervakning som ett tecken på att artikelförfattarna bekräftar Foucaults (ibid.) teori om övervakning. Genom ökad bevakning kommer människor att bete sig mer lagligt vilket kommer att leda till ett minskat antal sexuella övergrepp i samhället.

Vi skall nu lämna de konkreta insatserna och blicka mot ett större perspektiv på sexuella övergrepp. I en debattartikel ur Svenska Dagbladet lyfter journalisten problemet i samband med den juridiska kontexten.

Det är ingen jämställdhets- eller kvinnofråga när kvinnor antastas och förnedras genom sexuella trakasserier, ofredande, övergrepp eller våldtäkt. [...] Det är och ska bara vara en fråga om rättsstatens nolltolerans mot brott mot dess medborgare.

Svenska Dagbladet, 11 jan 2016

Författaren syftar till att synliggöra hur rättsstaten blir en viktig fråga i debatten när det kommer till hur problemet skall bekämpas. Utifrån gestaltningsteorin ser vi hur författaren framställer sexuella övergrepp som en tematisk gestaltning. Detta då författaren lyfter problemet till den politiska nivån i samhället och lämnar de enskilda händelserna utanför. Carstensen (2016) belyser även hon hur strukturellt detta problem är då hon betonar vikten av ett tydligare juridiskt ramverk. Hon argumenterar för att det krävs en tydligare lagstiftning som tydliggör vad som finns inom den "gråzon" som omsluter sexuella övergrepp. Här menar hon att det framförallt går att identifiera könsstrukturer som (re)produceras dagligen. Leijonhufvud (2015:12) argumenterar även hon för att svensk lagstiftning är problematisk. Hon understryker bland annat ett behov av en införd samtyckeslagstiftning, då utsatta personer i dagens Sverige inte får tillräckligt bra stöd av svensk sexualbrottslagstiftning.

I debatten om åtgärder mot sexuella övergrepp fann vi ett mönster. Flera artikelförfattare efterfrågade ett ökat fokus på kunskap och utbildning inom såväl sexuella övergrepp som könsroller av strukturell karaktär. Följande citat, ur en nyhetsartikel från kultursidan på Dagens Nyheter, riktar sig mot svensk utbildningsverksamhet och betonar att skolan är den plats där förändring bör ske.

[...] förebyggande arbete måste förbättras. Redan i skolorna måste undervisningen till för att få unga män att förstå att kvinnor inte finns till för att behaga.

Dagens Nyheter, 4 juli 2016

Kunskap och utbildning tolkar vi i denna kontext som något som bör bedrivas utifrån ett genusperspektiv. Detta för en ökad förståelse kring hur män och kvinnor blir behandlade i samhället. Vi uppfattar att samtliga artiklar som talar om åtgärder i form av utbildning, vill belysa vikten av att människor behöver förstå hur könsmaktsordningen verkar i samhället. Detta menar flera artikelförfattare är av yttersta vikt för att förhindra reproduceringen av ojämsställda maktförhållanden. Hennekam och Bennett (2017) diskuterar i sin studie om hur sexuella övergrepp har blivit ett normaliserat och socialt accepterat beteende på en del arbetsplatser. Båda författarna trycker på hur viktigt det är att rikta åtgärder på både individuell som statlig nivå. De bekräftar vår empiri på så sätt att de lyfter att utbildning och kunskapsbildning är ett otroligt viktigt inslag i arbetet med att stoppa dessa trakasserier.

Detta avsnitt har berört Entmans (1993) modell samt de Vreeses (2005) ansvarsgestaltning. Vi har presenterat att svenska nyhetstidningar identifierat sexuella övergrepp som ett problem. Vi har diskuterat vilka orsaker som artikelförfattarna anser ligger bakom sexuella övergrepp samt hur dessa skall åtgärdas. Detta ledde oss in på *vem* i samhället som utmålas som den ansvarige att lösa problemet. Utifrån ovanstående analys kan vi se att vår empiri främst framställer sexuella övergrepp som ett strukturellt samhällsproblem. Detta genomsyrar även åtgärderna, och därmed *vem* som skall implementera dessa. Vi utläser att staten identifieras som den som i första hand skall lösa problemet kring sexuella övergrepp. Även om åtgärderna ser olika ut; alltifrån ökad kameraövervakning till utbildning i skolor, så faller dess utförande på statlig nivå. Här ser vi ett samband med Foucaults (se Börjesson & Rehn 2009:49) begrepp *governmentality*. Detta berör hur människor ser på den rådande statsmakten, med sina samhälleliga lagar och regler som påverkar medborgarna. Vi tolkar vår empiri som att dagens medier efterfrågar en stark statsmakt.

Resultatet i detta avsnitt kopplar vi till Burrs (2015:4-5) tankar om hur vi människor är formade av vår samtid. Författaren menar att människans kunskaper och åsikter är beroende av vilken tid och kultur hen lever i. En vanlig uppfattning är att människan upplever att hens tid är den mest kunskapsmässigt utvecklade tiden. Men faktum är att forskning och kunskap är i ständig förändring. Det som anses självklart idag, behöver inte anses självklart imorgon. Låt oss illustrera detta med ett exempel från Burr (ibid.). Hon lyfter hur nykterhetsrörelsen

som skedde i USA på 1800-talet (Temperance movement), förändrade synen på alkoholiserade personer. *Före* denna rörelse ansågs problemet ligga hos de människor som konsumerade alkoholen. Ett vanligt straff var att fängsla dem. I och med rörelsen började istället alkoholen problematiseras som en farlig och beroendeframkallande produkt. Detta ledde till att människor inte längre fängslades utan fick behandling för att bli av med sitt beroende. Alkoholiserade människor gick alltså från att vara brottslingar till att bli patienter. I vår empiri såg vi att journalister i media hade starka åsikter om hur sexuella övergrepp skall bekämpas. Vi tolkar studiens resultat, med dess problemformulering och förslag på åtgärder, som en spegling av den tid vi lever i idag.

6. Avslutande diskussion

Syftet med uppsatsen var att beskriva och analysera vad och hur svenska nyhetstidningar framställde gällande sexuella övergrepp. Vidare var syftet att belysa och analysera hur media gestaltade sexuella övergrepp i den samhälleliga debatten. Vi valde att avgränsa oss till åren 2015-2017, då antal anmälda sexuella övergrepp ökade på festivaler och konserter i Sverige. Detta var en tid då media i stor utsträckning rapporterade om problemet.

6.1 Slutsatser

Vår första frågeställning berörde *vad* artikelförfattarna valde att skriva om i sina artiklar. Vi fann sju teman som berördes extra mycket i artiklarna; 'kultur', 'samhälle', 'jämslällldhet', 'vanligt förekommande', 'åtgärder', 'makt', 'ansvar'. Dessa sju teman utgör enligt dagordningsteorin *vad* som skrivs i artiklarna gällande sexuella övergrepp. Vår andra och tredje frågeställning var hur män respektive kvinnor framställdes i tidningsartiklarna, samt hur samhällets ansvar porträtterades i samband med sexuella övergrepp. För att studera detta analyserade vi våra sju teman som utmynnade i tre kategorier; 'män', 'kvinnor', 'ansvar'. I ovanstående resultat- och analyskapitel har vi presenterat och analyserat de tre kategorierna. Inom kategorin 'män' diskuterar vi hur männen framställs som *förövare* och därmed skyldiga för de sexuella övergrepp som skett. Han utmålas även som *utländsk med en problematisk kultur* som skiljer sig från den stereotypiska svenska. Mannen framställs slutligen ha en stark maktposition över kvinnan vilket bidrar till ett ojämslällldt samhälle. Vi har i vår studie använt historia, tidigare forskning och genusteori för att förklara och visa på hur makt alltid varit något som är tilldelat mannen i samhället. Kategorin 'kvinnor' presenteras i media som den utsatta gruppen i samband med sexuella övergrepp. Empirin genomsyrade av en feministisk

ton som användes för att belysa det faktum att många kvinnor är missnöjda över hur de behandlas i samhället. Den sista kategorin 'ansvar' berörde samhällets ansvar gällande sexuella övergrepp. Här diskuteras orsakerna till problemet, på vilken samhällsnivå ansvaret faller och vilka åtgärder som bör implementeras. Vår fjärde och sista frågeställning var på vilket sätt media gestaltar sexuella övergrepp i den samhälleliga debatten. Vi fann att sexuella övergrepp i artiklarna gestaltades på två olika sätt. 6 av 16 artiklar presenterade övergreppen med fokus på enskilda händelser där förövarens handlingar mot offret stod i centrum. Genom att framställa problemet på detta sätt gjorde artikelförfattarna en *episodisk gestaltning*. Resterande artiklarna, 10 stycken, talade om sexuella övergrepp som ett strukturellt problem, kopplat till statistik och det juridiska ramverket. Vi såg denna framställning som en *tematisk gestaltning*.

6.2 Kritik av studien

I framställningen av våra kategorier använde vi oss av citat ur vår empiri. Vi är medvetna om att det vid några tillfällen föll sig så att citat ur samma artikel placerades efter varandra inom en kategori. Detta beror på att vi ansåg att artikeln med dess citat var ytterst relevant för att uttrycka empirin på bästa sätt. Vår empiri består av 16 artiklar från svenska dags- och kvällstidningar, publicerade över ett tidsspänn på nästan 3 år. Med den begränsade tidsperioden vi hade att utföra vår studie ansåg vi att detta var ett lämpligt antal artiklar. Vi upplever att de artiklar vi valt har givit oss innehållsrik information och att analysen av empirin blev väl genomförd. Däremot tror vi att med ett ökat antal artiklar, hade vi kunnat få en bredare förståelse för den allmänna debatten inom de utvalda tidningarna. Ytterligare ett tillvägagångssätt för att bredda förståelsen hade kunnat vara att inkludera fler tidningar och därmed fler artiklar. För att genomföra detta hade vi behövt mer tid till förfogande.

Vår ansats har varit socialkonstruktionistisk, vilket inneburit ett kritiskt förhållningssätt gentemot de konstruktioner och framställningar som producerats i vår studie. I Resultat- och Analyskapitlet diskuterar vi Gaye Tuchmans (1978 se Shehata 2015:360) metafor "fönstret" som ett sätt att se *vad* och *vilka* som inkluderas i nyhetsrapporteringen av ett samhällsproblem. Vi anser att vi hade kunnat förhålla oss mer kritiska kring vad media exkluderar i sin framställning av sexuella övergrepp. Det vill säga det som inte "syns" i "fönstret". Vår studie har lagt stort fokus på att lyfta det som media talar om i samband med detta samhällsproblem. Ytterligare en dimension i vår studie hade kunnat innehålla en analys av det som *inte* sägs. Ett exempel är hur media, i vår empiri, endast talat om mäns sexuella

övergrepp mot kvinnor, ur ett heterosexuellt perspektiv. Finns det andra perspektiv? Varför skrivs det exempelvis inget om män som utsätter andra män?

Genom arbetet med vår studie har vi insett att vi besitter en relativt bred förförståelse kring vårt studerade område. Det kan vara problematiskt att redan ha bildat sig en uppfattning om ett visst fenomen innan en gör en studie på det. I vårt fall visade sig detta genom att vi hade starka åsikter och personliga förhållningssätt gentemot sexuella övergrepp, vilket stundtals resulterade i att vi hade svårt att vara kritiska. I arbetet med en studie kan detta göra att en inte är fullt så öppensinnad som en kan vara, vilket kan leda till att resultatet blir vinklat och subjektivt. Vi har dock strävat efter att förhålla oss öppensinnade arbetet igenom.

6.3 Framtida forskning

Vår förförståelse i kombination med vårt resultat visade att tonen i den mediala debatten blivit mer feministisk än tidigare. Detta är någonting vi inte kunnat bevisa då vi ej genomfört en studie över tid. Hade vi jämfört dagens rapportering gällande sexuella övergrepp med rapporteringen för 20 år sedan, tror vi, att vi hade kunnat stärka vår uppfattning angående detta. Vi har trots allt inkluderat denna tes i vårt Resultat- och Analyskapitel. Att göra en studie över tid, för att studera just detta, ser vi som ett lämpligt förslag för vidare studier. Forskning skulle även kunna bedrivas i syfte att studera effekterna av den ökade debatten kring sexuella övergrepp. Detta för att se om policyimplikationer i form av lagar och beslut skulle stiftas, som ett resultat av debatten (Shehata 2015:358). Ett par veckor in i vårt arbete, uppmärksammades kampanjen #metoo. Kampanjen syftar till att synliggöra hur omfattande sexuella övergrepp är mot kvinnor, världen över, såväl för privatpersoner som inom olika yrkesgrupper. Denna fick enormt genomslag i såväl nyhetsrapportering som sociala medier. Vi ser denna rörelse som ett exempel på hur stor plats sociala medier tar i dagens nyhetsrapportering. Precis som Shehata och Strömbäck (2013) belyser i sin studie, finns det idag en uppsjö nyhetskällor för medborgare att ta del av. #metoo är ett bra exempel på hur traditionell media och sociala medier har kommit att samverka och påverka läsaren i dagens mediasverige. Vi valde att inte inkludera denna kampanj för analys då vårt arbete med studien redan var påbörjat när #metoo startade. Vi ser dock fram emot framtida forskning gällande #metoo.

Under hela arbetet med studien har vi brottats med tanken på hur vi ska förstå hur läsaren blir påverkad av medias nyhetsrapporteringar. Genom dagordnings- och gestaltningsteorin har vi försökt att göra detta. Vi inser dock att vi aldrig, i vår studie, kommer att kunna veta helt säkert hur en läsare blir påverkad av ett budskap i en artikel. För att uppnå

detta hade vi behövt utföra intervjuer eller enkäter där deltagarna fått besvara hur de blivit påverkade av att läsa mediala texter. I arbetet med framtagningen av dagordnings- och gestaltningsteorin har sådana studier bedrivits, vilket gett oss förtroende för dessa två teorier. Något vi aldrig kommer att få veta är dock hur nyhetskonsumenter som läst *våra* utvalda artiklar, påverkats av dessa.

Avslutningsvis vill vi knyta an till socialkonstruktionismens idé om att människor formas av sin samtid. Genom arbetet med denna studie, kunde vi som sagt se att media lyfte sexuella övergrepp som ett högst strukturellt problem. Debatten riktade hård kritik mot männens beteenden och maskulinitetsnormer. Utbildning inom genuskunskap och en tydligare juridik, var åtgärder som efterfrågades. Detta resultat visar hur debatten om sexuella övergrepp ter sig idag, år 2017. Men frågan är om en studie genomförd om 50 år hade fått samma resultat? Olika domäner i samhället har olika stor makt att påverka vår uppfattning om saker och ting. Beroende på hur politiken, juridiken och samhällsforskningen utvecklas, kommer människors bild av olika sexualbrott att förändras. Sexuella övergrepp är ett föränderligt ämne där sista ordet i debatten ännu inte är sagt.

Referenslista

- Annonsbanken (2017). <http://annonsbanken.gp.se/rackvidd.aspx> hämtad 2017-11-10.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2005a). Samhällsvetenskaplig text och diskursanalys. I Bergström, G. & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur, ss 9-42.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2005b). Diskursanalys. I Bergström, G & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur, ss 305-362.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2005c). Innehållsanalys. I Bergström, G & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur, ss 43-87.
- Bernhardsson, J. & Bogren, A. (2012). Drink Sluts, Brats and Immigrants as Others. *Feminist Media Studies*, 12, 1-16. doi: 10.1080/14680777.2011.558
- Brottsförebyggande rådet (2017a) *Mörkertal och dold brottslighet*. <https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/morkertal-och-dold-brottslighet.html> hämtad 2017-11-22344
- Brottsförebyggande rådet (2017b). *Våldtäkt och sexualbrott*. <https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html> hämtad 2017-10-09.
- Burr, V. (2015). *Social constructionism*. Third edition. London: Routledge.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl., Malmö: Liber.
- Börjesson, M. & Rehn, A. (2009). *Makt*. 1. uppl., Stockholm: Liber.
- Carstensen, G. (2016). Sexual harassment reconsidered: The forgotten grey-zone. *Nordic Journal of feminist and Gender Research*, 24, 267-280. doi:10.1080/08038740.2017.1292314
- Dagens analys (2016). <https://www.dagensanalys.se/2016/08/svenska-internetlistan-sveriges-storsta-tidningar-pa-natet/> hämtad 2017-11-29
- David, M. och Sutton, C.D. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- DN (2017). <http://info.dn.se/info/om-oss/> hämtad 2017-11-10
- Dougherty, S.D. (2006). Gendered construction of power during discourse about sexual harassment: negotiating competing meanings. *Sex Roles*, 54, 495-507. doi 10.1007/s11199-006-9012-4
- Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of communication*, 43, 51-58. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*.

Brighton: Harvester P.

Hennekam, S. & Bennett, D. (2017). Sexual harassment in the creative industries: Tolerance, Culture and the Need for change. *Gender, work and organisation*, 24. doi:10.1111/gwao.12176

Hirdman, Y. (2007). *Gösta och genusordningen feministiska betraktelser*. Enskede: TPB.

Hirdman, Y. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former*. 1. uppl., Malmö: Liber.

Hirdman, Y. (1988a). *Genussystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala: Maktutredningen.

Hirdman, Y. (1988b). Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 1988:3 s. 49-63.

Johansson, T. (2000). *Det första könet? Mansforskning som reflexivt projekt*. Lund: Studentlitteratur.

Kantarsifo (2017)

<https://www.kantarsifo.se/rapporter-undersokningar/rackviddsmatningar/orvesto-internet> hämtad 2017-11-10

Leijonhufvud, M (2015). *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande bakåtblick*. 1. uppl., Stockholm: Norstedts juridik.

Lykke, N. (2009). *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. 1. uppl., Stockholm: Liber.

Nationalencyklopedin (2017a). <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/göteborgs-posten> hämtad 2017-11-10

Nationalencyklopedin (2017b).

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/svenska-dagbladet> hämtad 2017-11-21

SvD (2017). <https://kundservice.svd.se/omsvd/> hämtad 2017-11-10

Nationellt centrum för kvinnor (2017) <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/medicinska-och-psykosociala-konsekvenser-av-sexuellt-vald/> hämtad 2017-11-21

Sundbeck, M. (2013). *Sexuell hälsa i vården: en metodbok för sjuksköterskor*. 1. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Shehata, A. (2015). Journalistikens dagordningar och gestaltningar. I Nord, L. & Strömbäck, J. (red.) *Handbok i journalistikforskning*. 1. uppl., Lund: Studentlitteratur, ss 353-371.

Shehata, A. (2012). Medierna och makten över publiken. I Nord, L. & Strömbäck, J. (red) *Medierna och demokratin*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur, ss 317-344.

Shehata, A. & Strömbäck, J. (2013). Not (Yet) a new era of minimal effects: A study of agenda setting at the aggregate and individual levels. *The international journal of politics/press*, 18, 234-255. doi:10.1177/1940161212473831

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig på Internet:

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Stockholm: Vetenskapsrådet.

de Vreese, C. (2005). News Framing: Theory and Typology. *Information Design Journal*, 13, 51-62. doi: 10.1075/idjdd.13.1.06vre

Åsberg, R. (2001). *Ontologi, epistemologi och metodologi. En kritisk genomgång av vissa grundläggande vetenskapliga begrepp och ansatser*. Rev. uppl. Göteborg: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.